

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА
ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: публічного управління та адміністрування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня Магістр

на тему:

**«Формування та реалізація молодіжної
політики в умовах децентралізації»**

Виконав: студент магістратури
спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
денної форми навчання
В.В.Пицюк

(прізвище та ініціали)

Керівник: доцент кафедри,
д.н.держ.упр.
Л.О. Матвейчук

(прізвище та ініціали)

Рецензент: _____
(прізвище та ініціали)

Анотація

Пицюк Володимир Володимирович. Формування та реалізація молодіжної політики в умовах децентралізації. Магістерська робота. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. 2020. 77 с.

Магістерська робота присвячена узагальненню теоретичних основ та розробці практичних рекомендацій удосконалення інструментів публічного управління у сфері формування та реалізації молодіжної політики в Україні.

Здійснено аналіз теоретичних підходів вітчизняних і зарубіжних науковців щодо розуміння поняття «молодіжна політика», її значення для розвитку суспільних відносин та місця у науці публічного управління. Проаналізовано діючу систему нормативно-правових актів України, міжнародних документів щодо формування та реалізації молодіжної політики в Україні. Здійснено аналіз суб'єктів управління у галузі реалізації та формування молодіжної політики.

Проаналізовано практичні аспекти формування та реалізації молодіжної політики на регіональному рівні. Досліджено соціально-демографічна ситуацію Хмельницької області щодо молодіжного середовища, визначено такі проблеми як зниження частки молоді у загальній структурі населення, що обумовлено, в першу чергу, посиленням міграційних процесів серед молоді; зростання рівня безробіття та зростання частки молоді, що немає офіційного працевлаштування.

Обґрунтовано, роль цільових програм у процесі реалізації молодіжної політики; доведено, що у важлива роль у формуванні молодіжної політики належить створенню умов для сприяння молодіжному підприємництву як засобу вирішення не лише соціально-економічних проблем вікової категорії молоді, але і пожвавлення ділової активності в регіоні, зростання надходженню інвестицій та інновацій в економіку області. Доведено, що

виклики сьогодення обумовлюють важливість залучення молоді до розроблення, ухвалення і реалізації державно-управлінських рішень.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, об'єднана територіальна громада, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, молодіжна організація, громадська організація.

Annotation

Pytsyuk Volodymyr Volodymyrovych. Formation and implementation of youth policy in the context of decentralization. Master thesis. Leonid Yuzkov Khmelnytsky University of Management and Law. 2020. 77 p.

The master's thesis is devoted to the generalization of theoretical foundations and development of practical recommendations for improving the tools of public administration in the field of formation and implementation of youth policy in Ukraine.

The practical aspects of the formation and implementation of youth policy at the regional level are analyzed. The socio-demographic situation of Khmelnytsky region in relation to the youth environment is studied, such problems as decrease of a share of youth in the general structure of the population that is caused, first of all, by strengthening of migration processes among youth are defined; rising unemployment and rising share of young people without formal employment.

The role of targeted programs in the process of youth policy implementation is substantiated; It has been proved that an important role in shaping youth policy is to create conditions for promoting youth entrepreneurship as a means of solving not only socio-economic problems of young people, but also reviving business activity in the region, increasing investment and innovation in the region's economy.

Key words: youth, youth policy, united territorial community, local state administrations, local self-government bodies, youth organization, public organization.

ЗМІСТ:

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	9
1.1. Молодіжна політика як напрямок державної політики	9
1.2. Зарубіжний досвід формування та реалізації молодіжної політики	15
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА МАТЕРІАЛАХ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	23
2.1. Правові засади формування та реалізації молодіжної політики в Україні	23
2.2. Практичні аспекти формування та реалізації молодіжної політики Хмельницької області в умовах децентралізації	31
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	44
3.1. Молодіжні цільові програми як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики суб'єктами місцевого самоврядування	44
3.2. Удосконалення взаємодії органів формування та реалізації молодіжної політики	54
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Актуальність теми. Світові тенденції показують, що основним носієм інноваційного потенціалу розвитку є молодь. Зростаюча роль молодого покоління сприяє оформленню молодіжної політики та роботи з молоддю в окремий напрямок діяльності держав, соціальних інститутів суспільства, молодіжних громадських об'єднань.

Молодь є складний, багатоаспектний і досить суперечливий соціальний феномен. Сучасна молодь виступає в якості найбільш активної та мобільного соціальної групи, що передбачає особливу уваги з боку державних інститутів, яка потребує соціалізації та адаптації. Одночасно саме молодь все більше розглядається сьогодні як найбільш важливою і перспективною частини суспільства. Чи не випадково, вже в середині 60-х років ХХ століття, в практичній діяльності ряду міжнародних інститутів, зокрема ООН, почало розвиватися спеціалізований напрямок співпраці, в області виховання і соціальної підтримки молодого покоління. При цьому слід зазначити, що в світі налічується понад 1 мільярд 800 мільйонів молодих людей у віці до 35 років та це підкреслює важливість проведення ефективної молодіжної політики членами світового співтовариства. Молодіжна політика стала одним з пріоритетних напрямків державної політики більшості розвинених країн світу.

Децентралізація влади вже помітно змінює нашу країну та систему управління. Передача нових повноважень та потужного фінансового ресурсу на місця дозволили підвищити спроможність громад і змінити вектор їх руху на розвиток. Громади стають сильнішими й успішнішими. Водночас їх сьогоднішній і майбутній розвиток ґрунтується саме на свідомому та обізнаному молодому поколінні українців, оскільки молодь є основою не тільки сильної громади, але й міцної держави та її інноваційного поступу.

Проблема забезпечення формування та реалізації молодіжної політики суб'єктами місцевого самоврядування має комплексний характер, основна

причина, якого полягає у відсутності системного підходу до її сприйняття як необхідної складової соціальної безпеки молодіжної політики, так і неузгодженістю та неопрацьованістю прийнятих в Україні управлінських рішень та законів, що лише посилює негативні тенденції в її середовищі. Даний факт потребує чіткого розуміння формування дієвих механізмів виховання в майбутньому молодого покоління та визначення нових критеріїв ефективності формування та реалізації молодіжної політики, адекватної сучасним суспільним процесам, здатної забезпечити правові та економічні гарантії кращого життя молоді, дотримання найважливіших соціальних прав.

В багатьох наукових працях, які пов'язані формуванням та реалізацією молодіжної політики, дана проблема висвітлюється достатньо добре, однак у деяких аспектах потребує дещо іншого підходу до регулювання даних проблемних питань. Зокрема, дослідженню формування та реалізації молодіжної політики у сфері публічного управління присвятили наступні вітчизняні науковці: М. Галаган, Мотречко В., Обіход М., Овчар О., Рапубчак І. Питання молодіжної політики досліджувались українськими фахівцями в галузі різних гуманітарних наук, зокрема філософії, соціології, педагогіки, юриспруденції та ін.

Різні теоретичні аспекти проблемних питань щодо формування та реалізації молодіжної політики як інституту публічного управління розглядали фахівці в галузі науки державного управління: О. Босак, Н.Заболотна, К.Кандагура, Л. Кіндрат, О.Кулик, та ін.

Однак, не дивлячись на ґрунтовне дослідження зазначеної проблеми, окремі аспекти організації діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо формування та реалізації молодіжної політики, розвитку молодіжного середовища на місцевому рівні залишаються невирішеними.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є узагальнення теоретичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо

удосконалення механізму формування та реалізації молодіжної політики в Україні. Для досягнення мети було поставлено і реалізовано наступні завдання:

- визначення сутності та значення молодіжної політики як напрямку державної політики;
- узагальнення зарубіжного досвіду формування та реалізації молодіжної політики;
- опрацювання правових засад формування та реалізації молодіжної політики в Україні;
- дослідження практичних аспектів формування та реалізації молодіжної політики Хмельницької області;
- удосконалення інструментів формування та реалізації молодіжних цільових програм як дієвого інструменту реалізації молодіжної політики суб'єктами місцевого самоврядування;
- обґрунтування заходів підвищення ефективності взаємодії органів формування та реалізації молодіжної політики.

Об'єктом дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері формування та реалізації молодіжної політики.

Предметом дослідження – теоретико-практичні засади формування та реалізації молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації.

Методи дослідження. Досягненню мети та вирішенню поставлених завдань сприяло використання комплексу взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих сучасних загальнонаукових та спеціальних методів, які спрямовані на отримання об'єктивних, легітимних та достовірних результатів дослідження.

Так, системний аналіз надав можливість обґрунтувати участь молоді в публічному управлінні шляхом формування та реалізації молодіжної політики. За допомогою історико – правового методу вивчено міжнародно – правові акти з питань формування та реалізації молодіжної політики;

порівняльний метод застосовано при вивченні зарубіжного досвіду формування моделі молодіжної політики, дослідженню особливостей формування та реалізації молодіжної політики у сфері публічного управління. Разом, вище перелічені методи дослідження сприяли здійсненню комплексного аналізу механізму формування та реалізації молодіжної політики, її ролі у взаємовідносинах держави та суспільства.

Інформаційною базою дослідження є Конституція України, закони України, нормативні акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств, міжнародно-правові акти, наукові публікації з державного управління.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні та практичні положення магістерської роботи можуть бути використані в діяльності органів місцевого самоврядування для розробки та реалізації молодіжної політики, сприятимуть удосконаленню інструментів забезпечення участі молоді в публічному управлінні, посиленню взаємодії держави та суспільства.

Структура роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи становить 78 сторінок. Список використаних джерел нараховує 69 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Молодіжна політика як напрямок державної політики

«Молодіжна політика» як самостійний термін отримує визначення в науковій літературі в 1960 рр., що багато в чому «було пов'язано із становленням молоді як самостійної соціальної сили і її самовизначенням в соціально-політичному просторі». Вже до 1970- рр. ХХ ст. молодіжна політика в переважній більшості розвинених держав трансформується в самостійний напрям загальнодержавної політики.

Проте, як вірно відзначають Л. Б. Осипова і Е. А. Панфілова термін «молодіжна політика» в даний час має різні тлумачення ». Причиною такого стану речей, на наш погляд, є серйозні зміни, що відбулися в світі за останні десятиліття. Глобалізація породила нові виклики, які знайшли своє відображення, в першу чергу, в молодіжному середовищі: «вона сприяє активному залученню молоді в процес формування світової системи і відіграє значну роль в трансформуванні єдиного політичного, економічного і соціокультурного простору ». При цьому слід відзначити, що, як нам здається, відносини між молоддю і глобалізацією не настільки однозначні.

На початку ХХІ ст. ООН були актуалізовані п'ять проблемних аспектів, які безпосередньо зачіпають молодь: «глобалізація; зріст масштабів використання інформаційно-комунікаційних технологій, які мають величезний вплив на життя молодих людей; поширення ВІЛ/СНІДу; активнішу участь молодих людей в збройних конфліктах в якості як жертв, так і комбатантів; зростаюча значимість відносин між поколіннями в старіючому глобальному суспільстві ». Як видно, саме глобалізація стоїть в цьому переліку на першому місці.

Аналіз наукової літератури та офіційних документів наочно демонструє, що єдиного визначення поняття «молодіжна політика» на сьогоднішній день дійсно не існує, що пов'язано з різним розумінням самої молоді, її місця і ролі в сучасному суспільстві.

У ряді випадків мова може йти про те, що під державною молодіжною політикою слід розуміти внутрішню політику держави як складову частину соціальної політики в її гуманітарному вимірі, яка в результаті зупиняється на молоді. Таким чином, в даному випадку ми бачимо трактування, яке фактично не виділяє молодіжну політику з загальнодержавної політики, а розглядає її як частину соціальної політики держави в цілому. При цьому мова йде саме про «Людському» вимірі політики.

Одним з важливих аспектів молодіжної політики є її функціональна спрямованість. На відміну від багатьох інших напрямків державної політики молодіжна політика покликана інтегрувати молоде покоління в сучасне суспільство. В умовах демократії, коли свобода «повинна бути в суспільстві забезпечена через участь людини прийнятті рішень і в здійсненні політичної влади», включення кожного індивіда в політичне життя суспільства є неодмінною умовою. В цьому аспекті молодіжна політика може розумітися як «Діяльність держави, спрямована на формування соціальної та суспільно-політичної суб'єктності молоді людини». Основною ж її метою повинна бути успішна інтеграція молоді людини в суспільний простір, його соціалізація і трансформація з об'єкта в суб'єкт.

Варто відзначити, що в сучасному світі все більшу роль відіграють принципи участі, засновані на соціальній активності членів суспільства. Отже, що в цьому плані саме молоді є найбільш мобільною групою, яка повинна в силу свого віку і енергії найбільш повно включатися в соціальні процеси.

Говорячи про суб'єктів молодіжної політики в сучасному світі, ми можемо виділити наступні з них:

- держава та її інститути;
- громадські організації (ширше - громадянське суспільство);
- бізнес-структури.

Характеризуючи другу групу, можна виділити наступних учасників молодіжної політики: некомерційні організації, молодіжні організації.

Таким чином, молодіжна політика в сучасному світі реалізується за багатьма напрямками, які, так чи інакше, зачіпають проблематику, пов'язану з молодим поколінням. У різних державах ці напрямку можуть варіюватися виходячи з соціально-економічних, політичних і культурних умов.

У ряді випадків молодіжна політика може розглядатися більш широко - в рамках соціальної політики держави. Проте, як виявляється, виходячи з сучасних світових тенденцій, характеризувати молодіжну політику варто як самостійний напрямок державної політики.

При формуванні молодіжної політики на національному рівні сучасними державами враховується цілий комплекс базових міжнародно-правових актів, таких як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, акти ООН, Генеральної конференції МОП, Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод, Європейська соціальна хартія, Європейська хартія про участь молоді в житті муніципальних утворень і інші.

Молодь як об'єкт молодіжної політики на сьогоднішній день все більше змінює свій статус, трансформуючись в її суб'єкта. При цьому, безумовно, молодь сьогодні є «найбільш перспективною групою».

Залучення молоді до вирішення проблем, є очевидним трендом сучасної молодіжної політики. Це пов'язано, на наш погляд, в першу чергу з тим, молодь перестає розглядатися виключно як ресурс для майбутнього розвитку. Сьогодні вона розуміється як важлива складова існуючого суспільства, яка може вже на цьому етапі внести значний вклад в його розвиток

Багатогранність молодіжної політики веде до підключення до процесу її реалізації різних державних і громадських інститутів. При цьому багато що залежить від того, яку модель молодіжної політики реалізує та чи інша держава. У ряді випадків (як в США, Великобританії та ряді інших держав) держава бере на себе лише функції розробки основних напрямків молодіжної політики, передаючи її реалізацію на місцевий рівень, або громадським організаціям. В інших випадках держава бере на себе більшу частину функцій не тільки по розробці, але і по реалізації молодіжної політики, але з залучення приватного ресурсу (європейські держави).

Безумовно, в сучасному світі є і держави, які проводять виключно державну молодіжну політику. Як приклад тут можна навести Китай. Так, «молодіжна політика Китаю знаходиться цілком і повністю у підпорядкуванні правлячої партії. В основному увагу її приділяється таким питанням, як підвищення політичної, соціальної, а також економічної свідомості, причому відповідно до партійною ідеологією»

Якщо під державною молодіжною політикою розуміється безпосередньо діяльність органів державної влади, то недержавна молодіжна політика - це політика проведена незалежними громадськими організаціями, чий інтереси можуть не завжди збігатися з інтересами держави.

На сьогоднішній день в світі існує велика кількість інваріантів моделей молодіжної політики. Всіх їх об'єднує те, що молодь розглядається в якості громадського ресурсу, за допомогою якого те чи інше суспільство може йти по шляху більш ефективного розвитку в самих різних областях. Але окремі компоненти різних моделей мають суттєві відмінності.

Перша, з поширених сьогодні в світі моделей - консервативна. Консервативна модель молодіжної політики багато в чому характеризується тим, що державна допомога в її рамках надається не всім молодим людям, а лише тим з них (тим категоріям), які знаходяться в найбільш складній (в

першу чергу, матеріальної) ситуації. При цьому держава жорстко контролює витрачання виділених коштів, а так же само визначає її адресатів.

Подібного роду модель на сьогоднішній день реалізується в США. В США сьогодні реалізується «неоконсервативної модель молодіжної політики», «надає державну допомогу лише найменш захищеним і «неблагополучним» категоріям молоді при жорсткій регламентації порядку витрачання коштів і категорій одержуваної допомоги. Цим американська модель принципово відрізняється від західноєвропейської.

Друга модель (модель соціального партнерства між суспільством і державою, між державою і бізнесом) являє собою більш збалансований варіант молодіжної політики. Прихильність до неї демонструють, зокрема скандинавські країни.

Говорячи про конкретні варіанти даної моделі можна вказати на державну молодіжну політику, характерну для таких держав як Швеції, Фінляндії, в значній мірі Німеччина і ряду інших країн.

У них, навпаки, на відміну від консервативної (неоконсервативної) моделі молодіжна політика вибудовується виходячи з визнання особливої ролі держави, а також «чіткої регламентації законом заходів підтримки молодих людей і молодіжних організацій. Між цими моделями - безліч перехідних варіантів, вони можуть сходитися і розходитися в Залежно від цілей ГМП »

Соціально-державна модель молодіжної політики заснована на високої ролі держави в процесі планування та реалізація молодіжної політики.

Соціально-державна модель є досить працездатною і перспективною, але має ряд істотних мінусів. В першу чергу - вона недостатньо враховує роль бізнесу та некомерційних організацій в процесі реалізації молодіжної політики. Держава бере на себе якщо не все, то дуже багато функцій, що значно обмежує потенціал молодіжної політики в цілому.

Позитивною стороною даної моделі є те, що вона охоплює всю без виключення молодь. Проте, слід зазначити, що при нестачі коштів у держави або при недостатньому фінансуванні з боку держави заходів молодіжної політики, загальність охоплення може виступати, скоріше, як мінуса. У даній моделі «реалізація молодіжної політики відбувається на всіх рівнях влади з пріоритетних напрямками. Для реалізації даних напрямів відбувається виділення коштів з федерального, регіонального та муніципального бюджетів»

Що стосується останньої четвертої моделі, комунітарної, то вона являє собою найбільш патерналістський варіант державної молодіжної політики, при якому держава повністю бере на себе функції з регулювання роботи з молоддю. Як правило, подібна модель реалізується в авторитарних державах. Як приклад можна привести радянську модель з державними молодіжними організаціями, які в обов'язковому порядку охоплювали всю молодь.

Безумовно, до комунітарної моделі відноситься і система організації роботи в молоді в нацистської Німеччини і інших тоталітарних держава. Основним критерієм в даному випадку виступала ступінь участі держави в розробці і реалізації заходів по роботі з молоддю.

Проте, на сьогоднішній день існують і інші класифікації молодіжної політики, в основі яких лежать інші критерії.

Так, такі автори як А. Уолтер, Дж. Хеджли, Т. Бекман, А. Хейс виділяється чотири основних моделі, які реалізуються на сьогоднішній день в тому чи іншому регіоні Європи:

- Соціально - демократична модель (Скандинавські країни)
- Консервативна модель (середньоевропейські країни)
- Ліберальна модель (мінімальні соціальні зобов'язання держави в Сполученому Королівстві)
- Субінституціональна модель (країни Середземномор'я).

Відповідно до звіту італійського дослідного інституту IARD, європейські моделі молодіжної політики також можуть бути розділені на чотири категорії, що відповідають видам режимів. Проте, вони і в даному випадку визначаються відповідно до найбільш важливими характеристиками молодіжної політики: універсалістських модель; протекціоністська модель; модель на базі громад; централізована модель.

Деякими іншими вченими розглядаються і інші моделі молодіжної політики, в якій притаманні певні особливості. Так, якщо говорити про молодіжну політику з точки зору спеціалізації її заходів, то можна виділити такі моделі як:

- функціонально-автономна модель, в якій молодіжна політика виділяється в якості окремого самостійного напрямку діяльності її суб'єктів;
- функціонально-змішана модель, при якій молодіжна політика реалізується в рамках соціальної політики держави або інших видів політиків.

Отже, постановка завдань молодіжної політики не завжди поєднується з конкретними політичними, соціально-економічними і культурними реаліями на рівні держави. До того ж, програми молодіжної політики можуть представляти собою як самостійні державні документи стратегічного характеру, так і окремі нормативні акти, які не об'єднані єдиною концепцій

1.2. Зарубіжний досвід формування та реалізації молодіжної політики

Зарубіжні вчені дещо інакше розглядають молодіжну політику, іноді не пов'язуючи її безпосередньо з функціоналізмом. Так Ф. Денстад зазначає, що «національна молодіжна політика є обов'язком уряду в справі про забезпечення нормальних умов життя і забезпечення можливостей для молодого населення країни. Вона може бути більш-менш цілеспрямована,

слабка або сильна, вузька або широка. Молодіжну політику не обов'язково сформулювати в конкретному документі або стратегії (хоча це, безсумнівно, краще), але вона може являти собою набір встановлених політичних практик або може міститися в ряді різних документах, які разом визначають, яким чином уряд займається питаннями, які стосуються молодих людей.

Як видно з наведеного вище, в даному випадку молодіжна політика розуміється, скоріше, як обов'язок держави по створенню комфортних умов для молоді. В результаті, на думку автора, молодь зі свого боку, як наслідок, буде лояльною до держави, а також цивільною та соціально активною .

Шведська дослідниця І. Ешінг вказує, що «не існує загального прийнятого визначення молодіжної політики або те, що вона включає в себе. Кожна країна має свою власну національну політику, і вирішує, що повинна в себе включати молодіжна політика». Виходячи з цього зазначений автор вважає, що «молодіжна політика є крос - секторальної або горизонтальної області політики, яка включає кілька галузей».

Слід зазначити, що, на думку західних молодіжних організацій, що діють по всьому світу (наприклад, таких як Всесвітній альянс християнських асоціацій молодих чоловіків, Всесвітня організація скаутського руху, Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, Всесвітня християнська асоціація молодих жінок та інші), «національна молодіжна політика повинна створити середовище, яке дозволить молодим людям розвиватися, щоб стати тими дорослими. Вона повинна відігравати велику координуючу роль і задавати напрямок всім політикам, прямо або побічно впливати на молодих людей і їх розвиток як членів суспільства». У зв'язку з цим зазначені молодіжні організації рекомендують наступне: молодіжна політика повинна бути політикою всієї держави, а не тільки уряду, вона повинна охоплювати різні верстви молоді, мати послідовний підхід, бути міждисциплінарною, міжміністерською і багатогалузевою.

Зі свого боку американська організація USAID вказує, що молодіжна політика - це «широка політика, яка охоплює всі аспекти життя молодих людей.

Так, в «Національній молодіжній політики» ПАР говориться наступне: «Національна молодіжна політика є основою для розвитку молоді по всій країні. Вона спрямована на те, щоб молоді чоловіки і жінки мали можливість повністю реалізувати свій потенціал в якості активних членів суспільства.

Молодіжна політика включає в себе розгляд найбільш критичних для молодого покоління питань, реалізацію молодіжних програм та надання послуг молоді з боку уряду і неурядових організацій. Шляхом молодіжної політики уряд заявляє про важливість активного участі молоді в розвитку країни

Таким чином, в даному випадку ми бачимо приклад державно-приватного партнерства, при якому держава за сприяння громадських організацій включає в суспільний простір країни молоде покоління, робить ставку на нього як на ресурс свого майбутнього розвитку.

Децо інший зміст поняття «молодіжна політика» ми можемо побачити, в програмі розвитку молодіжної політики Непалу. У ній, зокрема визначається, що молодіжна політика – це така політика, яка реалізується «з метою формування лояльності молоді по відношенню до нації, національності і народу в цілому, з метою задоволення основних потреб молоді, а також просування її серед основних цінностей і норм, так їх як принципи рівності, справедливості, верховенства конституції, індивідуальної свободи, прав людини, демократичних цінностей, захисту етнічного, мовного і екологічної спадщини.

Наведемо як приклад ще один документ, щоб продемонструвати відмінності в смисловий наповненні поняття «Молодіжна політика» в різних державах. Звернемося до «Національної молодіжної політики до 2020р..»

Республіки Мальта, прийнятої в 2015р, - невеликої острівної держави в Середземномор'ї. Отже, згідно з цим документом, «Національна політика молоді до 2020 року є частиною політики уряду, спрямованої на демократичну участь, справедливий економічний і соціальний прогрес для всіх [5;35].

Для обох - уряду і міністерства – в Національній молодіжній політиці необхідно дотримуватися визначених принципів і стандартів. Загальна мета і стратегічні цілі повинні бути ясними і досяжними. Політика повинна включати в себе єдність тих, на кого вона спрямована (молодь) та з тими, хто її реалізує.

Вона повинна бути побудована на досвіді та знаннях, і враховувати зміни молодіжної політики на європейському та міжнародному рівнях ».

В даному програмному документі ми бачимо дещо інший підхід. В ньому, в першу чергу, не декларуються, як, наприклад, в програмі Непалу, цілі, пов'язані з формування національної ідентичності. Програма спрямована на облік загальноєвропейських тенденцій у формуванні і реалізації молодіжної політики. Підкреслюючи, що з 1994 р Мальта є членом ЄС, документ декларує повну прихильність європейським принципам, укладеними в базових документах Європейського Союзу з молодіжної політики останніх років («An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering», «Europe 2020 – A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth») [8;39]

В Німеччині молодіжна політика в цілому розглядається як процес допомоги молоді. плюсами даної моделі є її яскраво виражена соціальна спрямованість. мінусом - висока ступінь інституціоналізації, що робить її менш динамічною і мобільною.

Так, наприклад, в Німеччині пріоритетними напрямками молодіжної політики в рамках загальнонаціональних програм дій є наступні: турбота про дітей і підлітків, залучення молоді до процесів прийняття рішень,

формування умінь в частині користування засобами масової інформації, інтеграція в суспільство соціально незабезпеченої молоді, розвиток принципів демократії і толерантності в молодіжному середовищі, культурне і моральне виховання молоді і так далі.

Згідно з документами ООН, що стосуються правових аспектів молодіжної політики, можна виділити такі напрямки як [30]:

- 1) забезпечення участі молоді в процесі прийняття рішень, які здатні вплинути на їхнє життя .;
- 2) надання молодим людям доступу до основних послуг і можливостей для їх розвитку;
- 3) створення сприятливих і безпечних умов для їх проживання;
- 4) забезпечення повноцінного розвитку здібностей і талантів молоді.

Всесвітня програма дій, що стосується молоді, до 2000 року і далі », яка була прийнята в 1995 р, встановлювала 10 пріоритетних напрямків в сфері молодіжної політики: 1) освіта, 2) зайнятість, 3) голодування та бідність, 4) питання охорони здоров'я, 5) навколишнє середовище, 6) зловживання наркотичними речовинами, 7) злочинність серед неповнолітніх, 8) організація дозвілля, 9) становище дівчаток і молодих жінок, 10) повноцінна участь молоді в житті суспільства і в прийнятті рішень.

Крім цього, аналіз документів ООН дозволяє виділити і інші пріоритетні напрямки, які рекомендується враховувати державам при розробці власних програм молодіжної політики:

- 1) розвиток духовного, морального, інтелектуального, професійного і фізичного потенціалу молоді, з метою формування відповідальних громадян, керівників і зберігачів культурної спадщини.
- 2) для захисту права молодих людей і виховання в них почуття відповідальності, з тим, щоб вони могли стати активними членами суспільства, забезпечити умови для створення організацій, за допомогою яких молодь зможе висловлювати свої інтереси;

3) розвиток програм обміну для забезпечення участі молоді в міжнародному культурному співробітництві і вивченні культури;

4) забезпечення захисту (в тому числі і фізичної) молоді, що проживає в важких соціальних умовах, в неблагополучних сім'ях, а так же в умовах расової дискримінації.

Слід зазначити, що, на думку ООН, найзагальнішими принципами всесвітньої молодіжної політики є наступні: участь молоді у формуванні та реалізації заходів, які зачіпають її безпосередні інтереси і права; перехід від централізованих програм для всієї молоді до локальних проектів, відмова від довгострокових програм на користь короткострокових, з домінування місцевих (муніципальних) органів влади та інших структур, які краще знають проблеми молоді на тій чи іншій території; диференційований підхід до різних груп молоді при збереженні єдиних соціальних гарантій для молоді усіх соціальних категорій; підтримка недержавних молодіжних формувань. Аналіз зарубіжного досвіду дає можливість констатувати, що у різних країнах зміст і цілі молодіжної роботи, що закріплюється відповідними нормативно-правовими документами, у тому числі стратегічного характеру, є доволі різні (табл.1.1).

Отже, формально під молодіжною політикою в сучасному світі розуміється приблизно один і той же комплекс заходів в рамках державної політики, спрямований на інтеграцію молоді в суспільство і розкриття її потенційних можливостей.

При цьому вкрай важливим залишається саме політичний контекст, пов'язаний з необхідністю формування лояльності з боку молоді по відношенню до існуючого політичного режиму і його цінностей.

Слід зазначити, що в 2013 р в Великобританії була проведена реформа молодіжної політики: основні функції по її розробці і реалізації були передані від відділу освіти Кабінету Міністрів до міністерству у справах громадянського суспільства. Тоді ж міністр у справах громадянського

суспільства Великобританії Н. Херд заявив, що з огляду на зростаючу конкуренцію в сучасному світі, Кабінет міністрів «Допомагає уряду, бізнесу та громадському сектору працювати спільно більш ефективніше».

Таблиця 1.1. Основні напрями та цілі молодіжної політики у зарубіжних країнах

Держава	Зміст	Мета
Норвегія	Пропозиції щодо можливостей проведення вільного часу та індивідуального розвитку молоді через участь та соціальне включення	Промоція цінностей участі та демократії, попередження соціального виключення
Естонія	Створення умов для всебічного розвитку особистості, що дозволяє молоді з доброї волі діяти поза рамками родини, освіти та роботи	Створення передумов та підтримка молоді як членів суспільства
Німеччина	Створення можливостей для підтримки розвитку і самовираження молоді з огляду на її інтереси, соціальну відповідальність та залучення	Соціальний та індивідуальний розвиток, заснований на концепціях самореалізації, участі та інтеграції
Нідерланди	Послуги, що підтримують молодь	Соціальне залучення та участь у суспільному житті
Ірландія	Керований освітній процес, що підтримує індивідуальний та соціальний розвиток молоді через участь	Діяльність, що доповнює формальну освіту (переважно через неурядові організації) Соціальний та індивідуальний розвиток молоді
Греція	Послуги освіти та відпочинок, що підтримують перехід молодих людей у доросле життя	Соціальний та індивідуальний розвиток молоді

Джерело: [60].

Таким чином, Великобританія продовжує рухатися по обраній позиції, активно залучаючи до молодіжної політики громадянське суспільство і бізнес.

Отже, можливо зробити висновок про те, що постановка завдань молодіжної політики не завжди поєднується з конкретними політичними,

соціально-економічними і культурними реаліями на рівні держави. До того ж, програми молодіжної політики можуть представляти собою як самостійні державні документи стратегічного характеру, так і окремі нормативні акти, які не об'єднані єдиною концепцій

Так, можна виділити напрями формування та реалізації молодіжної політики [30]: забезпечення участі молоді в процесі прийняття рішень, які здатні вплинути на їхнє життя; надання молодим людям доступу до основних послуг і можливостей для їх розвитку; створення сприятливих і безпечних умов для їх проживання; забезпечення повноцінного розвитку здібностей і талантів молоді

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

2.1. Правові засади формування та реалізації молодіжної політики в Україні

Молодіжна політика в Україні характеризується великою кількістю нормативно-правових актів, основою яких є Конституція України, де зафіксовано основні права та обов'язки громадян. Серед актів загальнодержавного рівня щодо реалізації молодіжної політики слід зазначити Декларацію про загальні засади державної молодіжної політики в Україні (1992 р.) та закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.) , «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.). Головним документом реалізації молодіжної політики є Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. № 148.

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року забезпечує функціонування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у реалізації молодіжної політики, бюджетне фінансування молодіжних проєктів, запроваджує цільові молодіжні програми, визначає правовий статус та гарантує діяльність молодіжних громадських організацій і т. і.

Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998 року визначає правові засади утворення, особливості діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій та передбачає державні гарантії забезпечення їх діяльності.

Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»

від 21 червня 2001 року визначає правові та організаційні засади соціальної роботи з дітьми та молоддю: визначає суб'єкти та об'єкти цієї роботи, основні принципи, сфери та рівні здійснення соціальної роботи, описується впровадження соціальної роботи та інше.

На реалізацію положень Конституції України та основних законів молодіжну політику регулюють акти окремих міністерств, служб, органів місцевої самоврядування. Зокрема, Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву реалізовує механізми державної підтримки молодих сімей та інших категорій молодих громадян щодо придбання та будівництва житла, керуючись Державною програмою забезпечення молоді житлом на та Державною цільовою соціально-економічною програмою будівництва (придбання) доступного житла.

У Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [15] міститься положення про те, що державна молодіжна політика реалізується за допомогою прийняття нормативно - правових актів, які спрямовані на реалізацію державної молодіжної політики, та через проведення щорічних слухань щодо стану молоді. Отже, політичні партії, які мають представництво у Верховній Раді, визначають та готують необхідні зміни про внесення змін до законів України з питань молодіжної політики, розглядають та приймають відповідні законопроекти, виступаючи у парламентських слуханнях про становище молоді та з інших питань, які впливають на перспективи розвитку державної молодіжної політики та розвиток її головних напрямів її діяльності.

Під час засідання ВРУ щодо розвитку молодіжної політики представники позапарламентських політичних партій мають право приймати участь у таких засіданнях, але в більшості випадків вони реалізувати цю можливість вони можуть через свою належність до громадських організацій, установ, закладів, підприємств, які співпрацюють з молоддю та вирішують питанням молодіжної політики.

Так, на таких парламентських слуханнях з питань реалізації державної молодіжної політики депутатами від різних політичних партій, які представлені у Верховній Раді України та іншими доповідачами аналізується інформація про сучасний стан справ у сфері молодіжної політики, інформація щодо стану виконання державних програм, ефективність їх виконання, підбиваються підсумки виконаного, висвітлюються проблемні питання, що виникають в молодіжній сфері. Під час засідань Верховної Ради України приймаються концептуальні та перспективні ідеї щодо шляхів розвитку державної молодіжної політики в Україні.

Система управління молодіжною політикою в Україні відображена на рис.2.1.

Рисунок 2.1. - Система управління молодіжною політикою в Україні

Примітка. Систематизовано автором.

Публічне управління у галузі реалізації молодіжної політики в Україні здійснюється такими суб'єктами управління: Президент України, Кабінет

Міністрів України, Верховна Рада України, центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування молодіжної політики (зокрема, Міністерство молоді та спорту України та інші міністерства та центральні органи виконавчої влади України); органи місцевого самоврядування; центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді, які реалізують молодіжну політику з метою підтримки соціального становлення та розвитку молоді

Об'єктом публічного управління молодіжної політики є молоді громадяни України віком від 14 до 35 років, молодіжні організації, які реалізують відносини у сфері суспільного життя, діяльність яких спрямована на організацію та контроль дій з боку органів публічного управління, що реалізують молодіжну політику. [56, с. 9].

Головним органом публічного управління, який направлений на формування та реалізацію молодіжної політики в Україні є Комітет з питань молоді та спорту при Верховній Раді України.

До предметів віддання Комітету з питань молоді та спорту при Верховній Раді України є:

- державна молодіжна політика;
- національно-патріотичне виховання;
- фізична культура та масовий спорт;
- спорт вищих досягнень та спортивна діяльність;
- регулювання використання коштів на розвиток спорту, отриманих від лотерей.

Центральним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики та спорту є Міністерство молоді та спорту України

Дане Міністерство діє на підставі положення, затвердженого постановою КМУ від 02 липня 2014 року №220 «Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України». Так, відповідно до

вищезазначеного Положення, міністерство здійснює ряд повноважень щодо реалізації державної молодіжної політики, а саме:

визначає перспективи, пріоритетні напрями та прогнози розвитку молодіжної сфери, сфер фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання;

забезпечує нормативно-правове регулювання у молодіжній сфері, сферах фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання, а також бере участь у здійсненні нормативно-правового регулювання у сфері волонтерської діяльності;

розробляє проекти державних цільових програм та забезпечує їх виконання у межах своїх повноважень;

здійснює моніторинг програм, проектів і заходів з питань молодіжної політики, що належать до його компетенції;

провадить в установленому порядку міжнародну діяльність у молодіжній сфері, сферах фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання;

розробляє разом з іншими органами виконавчої влади і подає на затвердження Кабінету Міністрів України соціальні норми та нормативи щодо соціального становлення та розвитку молоді;

вживає заходів до популяризації та утвердження здорового способу життя, гуманістичних цінностей, національної свідомості та патріотичних почуттів молоді, організації її змістовного дозвілля, проводить інформаційно-просвітницьку роботу з протидії поширенню у молодіжному середовищі соціально небезпечних захворювань;

сприяє в установленому порядку розвитку молодіжних центрів в Україні, у тому числі здійснює управління державною установою “Всеукраїнський молодіжний центр”;

сприяє в установленому порядку виконанню програм, спрямованих на ознайомлення молоді з діяльністю органів державної влади та органів

місцевого самоврядування, процесами державотворення, впровадженню програм стажування молоді в органах виконавчої влади, популяризації професії державного службовця;

узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Президента України, Кабінету Міністрів України;

погоджує проекти законів, інших актів законодавства, які надходять на погодження від інших центральних органів виконавчої влади, готує в межах повноважень, передбачених законом, висновки і пропозиції до проектів законів, інших актів законодавства, які подаються на розгляд Кабінету Міністрів України, та проектів законів, внесених на розгляд Верховної Ради України іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи щодо реалізації державної молодіжної політики.

Отже, характеризуючи повноваження міністерства молоді та спорту, ми приходимо до висновку щодо розширеного обсягу повноважень з питань реалізації державної молодіжної політики.

Державний інститут сімейної та молодіжної політики є державною бюджетною неприбутковою науково-дослідною установою, що відноситься до сфери управління Міністерства молоді та спорту України. Головною метою діяльності даного інституту є науково-методичне забезпечення формування та реалізація сімейної та молодіжної політики через збір та аналіз даних про становище молоді на території України або в її областях[38]. Він збирає та аналізує дані про становище молоді, проте на рівні областей не існує представництв та відділів або філій даного інституту, які були би взмозі забезпечити організацію моніторингу реалізації молодіжної політики в окремих регіонах України.. А також існує нагальна потреба у розробці якісних показників, що могли б забезпечити поглиблене

оцінювання ефективності та впливу стратегій, проектів, заходів, програм.

Однак, однією з головних причин виникнення питань щодо реалізації молодіжної політики, є невизначена політика держави в цьому напрямку.

Часті зміни, що відбуваються в процесі реорганізації органів виконавчої влади щодо здійснюють реалізацію державної молодіжної політики та зміна керівних органів цих органів не сприяють розвитку та розробленню напрямків діяльності щодо молодіжної політики в Україні

Науковці неодноразово говорили про те, що система органів державного управління молодіжною політикою потребує глобального удосконалення. Однією із позицій щодо удосконалення – розвиток системи органів по роботі з молоддю та реалізації державної молодіжної політики та покращення кадрового потенціалу, забезпечення системи підготовки та перепідготовки фахівців з напрямку реалізації державної молодіжної політики.

Для ефективного управління реалізації молодіжної політики в Україні варто сформувати систему організацій і структур, які забезпечують функції координації та адміністрування, експертизи, консультування та дорадчих функцій, інфраструктуру реалізації, аналітику, розроблення й проектування; методичне забезпечення; освітні технології.

Серед ключових актів місцевої влади та самоврядування, які визначають молодіжну політику на місцях, особливої уваги заслуговують затвердження постійно діючих комплексних програм. Так, в Хмельницькій області - це обласна цільова соціальна програма «Молодь Хмельниччини» на 2016–2020 роки і відповідні місцеві програми районів і міст обласного значення Хмельницької області. Основною метою діяльності згідно з цією програмою є створення спільного бачення між владою та молоддю, зміна характеру співпраці органів влади та молодіжної громади в напрямі прозорості, відкритості, доступність саме для молоді. Так, дана програма визначає ключові аспекти місцевої молодіжної політики та спрямована на

національно-патріотичне виховання, здоровий спосіб життя, неформальну освіту, зайнятість і самозайнятість молоді, підтримку обдарованої молоді, інститутів громадянського суспільства, налагодження міжрегіональних і міжнародних зв'язків, інформаційне забезпечення молодіжної політики. Для забезпечення виконання соціальної програми «Молодь Хмельниччини» у 2019 році використано 288,6 тис. грн з обласного бюджету та залучено 54,2 тис. грн з державного бюджету, проведено 33 заходи, якими охоплено більше 35 тис. осіб. Відповідно до Програми здійснюється робота щодо реалізації молодіжної політики та заходів національно-патріотичного виховання.

Головним пріоритетом у соціальній програмі «Молодь Хмельниччини» є підтримка молоді, проведення молодіжних заходів щодо розвитку молодіжного руху та національно-патріотичного виховання, залучення широких верств населення до здорового способу життя, інформування щодо заходів, спрямованих на реалізацію молодіжної політики, про можливості для молоді (грантові конкурси, стипендії стажування тощо), проведення заходів, що сприяють підвищенню інтересу молоді до проблем державотворення, розвитку демократії та громадянського суспільства, участь молоді у реалізації державної молодіжної політики.

Також, варто українське законодавство щодо реалізації молодіжної політики адаптувати до практики щодо молодіжної політики в ЄС, а саме в процесі такої адаптації взяти до прикладу європейську триступеневу («каскадну») структуру реалізації молодіжної політики: законодавча база та загальні напрями її реалізації розробляються на рівні уряду (перший рівень), можливості впровадження цієї політики делеговані регіональним і муніципальним адміністраціям (другий рівень), а основним інструментом участі молоді в реалізації визначеної політики виступають молодіжні організації (третій рівень).

Отже, чинна нормативно-правова база державної молодіжної політики в Україні є досить розвиненою й такою, що сприяє застосуванню її положень

в практичній роботі. Водночас, на думку експертів (науковців, управлінців, працівників регіональних молодіжних структур), нормативно-правова база роботи з молоддю потребує удосконалення, насамперед, у напрямках імплементації кращого закордонного досвіду роботи з молоддю.

2.2. Практичні аспекти формування та реалізації молодіжної політики умовах децентралізації Хмельницької області (або ОТГ)

Реалізація молодіжної політики в умовах децентралізації має вирішальне значення, оскільки к 85% видатків у європейських країнах на реалізацію молодіжної політики здійснюється саме з бюджетів місцевого рівня. В Україні тривалий час ситуація була дещо іншою, проте після старту реформ децентралізації та процесу об'єднання територіальних громад значна частина перейшла саме на місцевий рівень в особі суб'єктів місцевого самоврядування.

На місцевому рівні в Україні діє дворівнева система місцевої влади: місцеві державні адміністрації (обласні та районні); органи місцевого самоврядування.

За своїм органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації повинні об'єднати зусилля задля забезпечення ефективної реалізації молодіжної політики на місцевому рівні. Розмежування повноважень у сфері молодіжної політики відображено у табл.2.1.

В Україні питання організації і діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій регулюються Конституцією України, законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації».

Так, правові основи формування системи суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики визначаються Конституцією України, а також Законом України «Про місцеве

самоврядування». Стаття 140 Конституції зазначає, що «місцеве самоврядування» – це право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [44;123]. Відповідно до статті 6 Закону України «Про місцеве самоврядування», первинним суб'єктом місцевого самоврядування та основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста.

Таблиця 2.1. Відмінні риси між суб'єктами формування та реалізації молодіжної політики на місцевому рівні

Місцеві державні адміністрації	Органи місцевого самоврядування
втілення концепції державної політично-правової природи реалізації молодіжної політики;	концепція дуалізму функцій і повноважень місцевого самоврядування: має недержавну політично-правову природу;
вирішує місцеві питання державного значення;	вирішує питання місцевого значення, які впливають з колективних інтересів жителів – членів територіальної громади;
є органами державної виконавчої влади на місцях, підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня і підзвітні та підконтрольні відповідним представницьким органам у сфері делегованих ними повноважень;	є природними корпораціями місцевих жителів, які здійснюють самоврядування безпосередньо або через місцеві самоврядні органи;
їх функції мають державний характер (відображають державний інтерес) і зумовлені завданнями та проблемами державного значення, втіленням політики деконцентрації	функції носять самоврядний характер, обумовлені потребами та інтересами територіальних громад, відображають сутність принципу субсидіарності;
не має самостійних прав і повноважень, відмінних та відокремлених від прав і повноважень органів центральної державної влади.	існують на принципах самоорганізації та не підпорядковані ієрархічно іншим суб'єктам влади.

Примітка. Складено автором.

Стаття 5 цього ж закону, визначає таку систему суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики:

- територіальні громади;
- сільські, селищні, міські ради;

- сільські, селищні, міські голови;
- виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; - старости; - районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення;
- районні в місті ради [151].

Енциклопедія публічного управління щодо реалізації молодіжної політики містить поняття «суб'єкт місцевого самоврядування» – це носій владних повноважень щодо самостійного розв'язання місцевих проблем, що належать до компетенції органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Первинним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада, яка є основним джерелом функцій та повноважень місцевого самоврядування [37, с. 83]

Як свідчить дослідження експертів [50] більшість опитаних представників молоді вважають, що формування молодіжної політики в Україні – це сфера повноважень молодіжних громадських організацій, Міністерства молоді та спорту, а також органів місцевого самоврядування (рис.2.1).

В Україні є не дуже високим рівень участі молоді в реалізації молодіжної політики . Проте, у 2018 році біля 54 % молоді приймали участь хоча б в одній громадянській ініціативі, але ці ініціативи включали наступні питання: підтримка української армії (36 %), розвиток інфраструктури житлового району міста (19 %), допомога ВПО (16%), дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах (16%). А що стосується щодо участі у прийнятті, реалізації рішень та контролі за їх виконанням, формуванні політик та просуванні реформ, включаючи й реалізацію молодіжної політики: ініціативи щодо подолання корупції (5%), обговорення бюджетів та законопроектів (5%), боротьба щодо обмеження прав населення України (4%) [67].

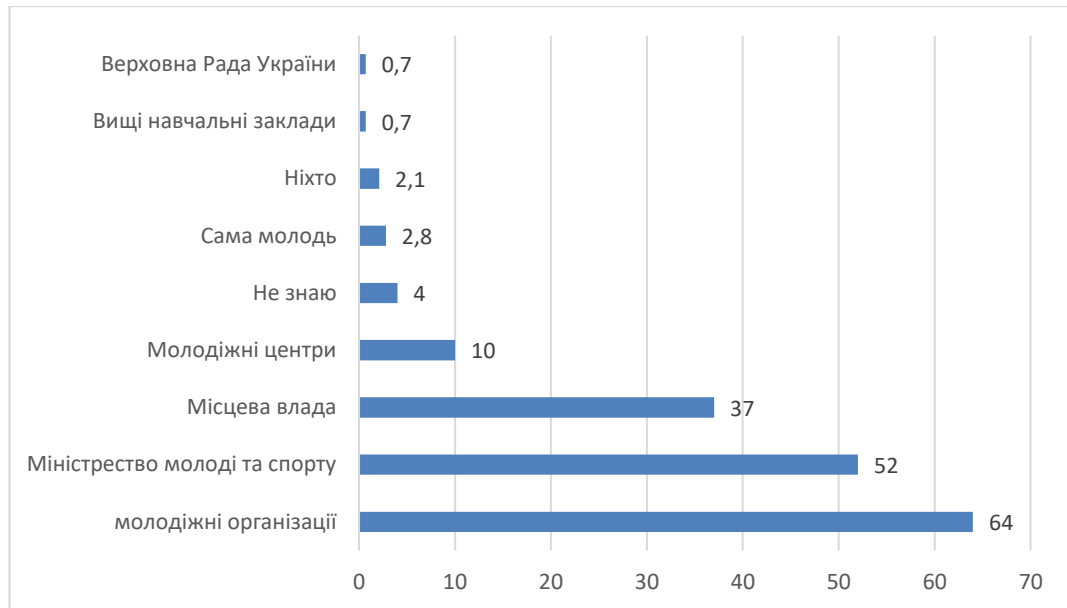

Рисунок 2.1. – Розподіл відповідей респондентів щодо визначення ключових суб'єктів формування молодіжної політики (у % до загальної кількості відповідей)

Джерело: [60].

Індекс розвитку молоді, який оцінює розвиток молоді у п'яти ключових сферах (освіта, охорона здоров'я та добробут, зайнятість, політична участь та участь громадськості), визначили Україну як країну середнього рівня для розвитку молоді з рахунком 0,73 з 1 можливих.

Розробка та подальша реалізація молодіжної політики є одним з делегованим повноваженням для органів місцевого самоврядування. Одним із найважливіших завдань реалізації молодіжної політики є створення дієвих механізмів зміцнення молодіжного кадрового потенціалу представницьких органів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики шляхом підвищення фахового рівня молодих депутатів, переважна кількість яких обирається депутатами місцевих рад вперше [48, с. 9]

Ефективна практична реалізація молодіжних програм і проектів відбувається, насамперед, на рівні місцевих громад, наближених до реальних потреб молоді.

Молодь як соціально-демографічна група (вік 14–34 роки) складає четверту частину (24%) від загальної чисельності усього населення Хмельницької області. За офіційними даними Головними управління статистики у Хмельницькій області, станом на 1 січня 2020 року абсолютна чисельність молоді становила 305 233 осіб. Порівняно з 2018 роком кількість молоді зменшилась на 3%. Слід відмітити, що частка молоді в загальній чисельності населення регіону за останні п'ять років щодалі знижується. Така демографічна динаміка, перш за все, викликана міграційними процесами, а це в свою чергу негативним чином впливає на відтворення населення в цілому, та в майбутньому буде погіршувати ці тенденції.

Найбільш чисельною групою у віковій структурі молоді Хмельницької області, порівняно з іншими віковими групами, є старша вікова група молоді віком - 30–34 роки. Наймолодша група підлітків (вік 15–19 років) є найменшою, що пов'язано із найгіршими демографічними процесами в ті роки, коли були народжені представники цієї групи.

Таблиця 2.2. Частка молоді в чисельності населення Хмельницької області (2019 р.)

Показник	Вікові групи				Разом група 15-35 років
	15-19	20-24	25-29	30-34	
абсолютне значення, осіб					
чоловіки	29 864	32 902	42 826	51 411	157 003
жінки	27 342	31 839	40 433	48 616	148 230
Разом	57 206	64 741	83 259	100 027	305 233
у % до загальної чисельності					
чоловіки	5,1	5,7	7,4	8,8	27,0
жінки	4,1	4,8	6,0	7,3	22,1
Разом	4,6	5,2	6,7	8,0	24,4

Примітка. Розраховано автором за даними Головними управління статистики у Хмельницькій області.

Дослідження молодіжної вікової групи за ознакою статі відображає гендерну диспропорцію між чоловіками та жінками в різних вікових групах з переважанням чоловіків. Перевага чоловіків обумовлена природним приростом при народженні, який поступово зазнає зменшення через випередження темпів приросту смертності чоловіків порівняно із жінками.

Переважає більшість молоді (майже % від загальної чисельності молоді) концентрується в містах. Це є наслідком урбанізації, що є характерним для усіх груп населення, однак щодо молоді проявляється найсильніше. Процес урбанізації насамперед обумовлений розвитком соціальної інфраструктури, що забезпечує умови і є ключовим фактором для забезпечення комфортних умов життя, підвищення рівня освіти та кваліфікації, доступ до об'єктів культури, більший рівень заробітної плати та більше можливі працевлаштування, організації відпочинку.

Молодь становить значну частину економічно активного населення регіону. Під час переходу від навчання до роботи або паралельно із процесами навчання молоді люди опиняються перед проблемою пошуку першого робочого місця, високим навантаженням безробітних на існуючі вакансії за обраною спеціальністю або фахом, що отримані під час навчання у закладах вищої та професійної освіти, що створює труднощі для повноцінної реалізації себе в трудовому житті та забезпечити при цьому собі гідний матеріальний рівень.

Одним із важливих показників участі молоді в економічному розвитку регіону є рівень економічної активності (рис.2.2).

Упродовж 2016–2019 рр. цей показник серед старшої вікової групи молоді (30-34 років), як і серед економічно активного населення віком 15–70 років, є стабільним, однак в наймолодшій групі молоді (15-24 роки) відбулося зниження показника з 38,4% у 2015 році до 34,4% у 2019 році (рис.2.2). Спостерігається зниження показника економічної активності молоді віком 25–29 років

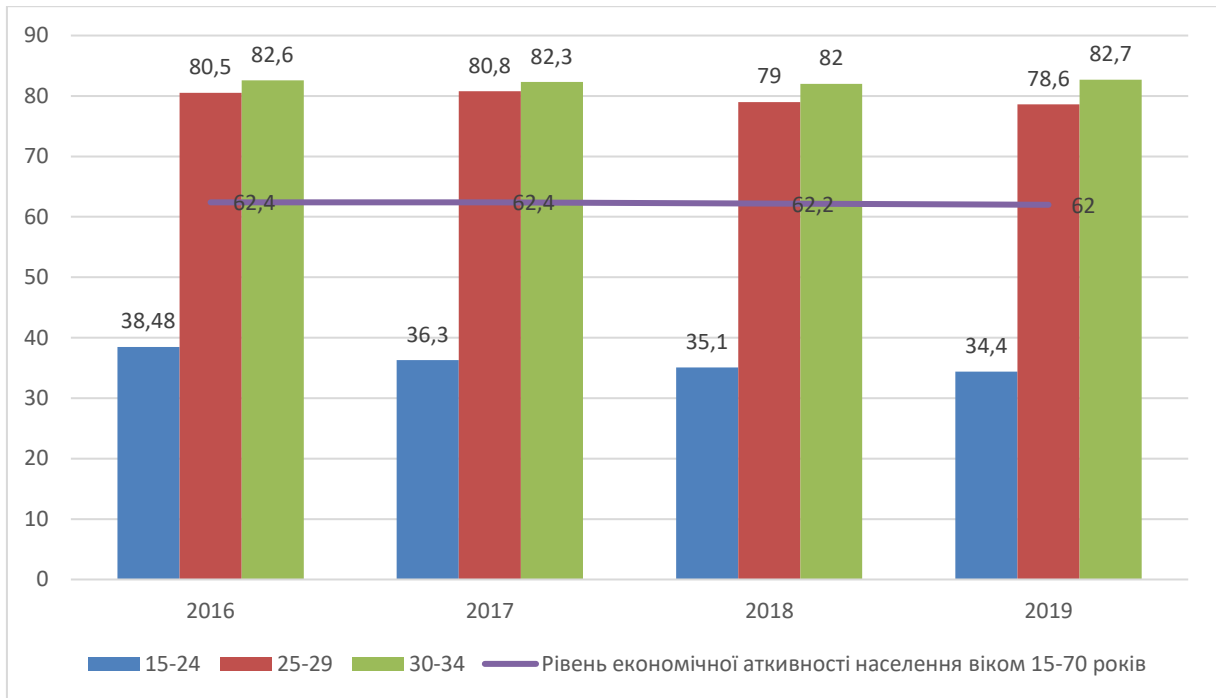

Рисунок 2.2. Рівень економічної активності молоді Хмельницької області за віковими групами, %

Примітка. Розраховано автором за даними Головними управління статистики у Хмельницькій області.

Щодо рівня безробіття, то найнижчим рівень є серед молоді у віці 30–34 років (9,8%) (рис.2.3). Найвищим рівень безробіття був серед молоді віком 15–24 років (18,9%), що є цілком логічним і пов'язано із зазначеними вище проблемами працевлаштування на перше місце роботи.

Питома вага зареєстрованих безробітних у віці до 35 років, що перебували на обліку в державній служби зайнятості упродовж 2019 року становила 37,9% від загальної чисельності безробітних. Скорочення чисельності та частки молодих людей Хмельницької області, зареєстрованих як безробітні, упродовж 2016–2019 рр. відбулося в усіх вікових групах молоді. Найбільше зниження спостерігалось серед молоді у віці 15–19 років і 20–24 роки, що перш за все пов'язано із зменшенням звернень цієї категорії молоді до служби зайнятості.

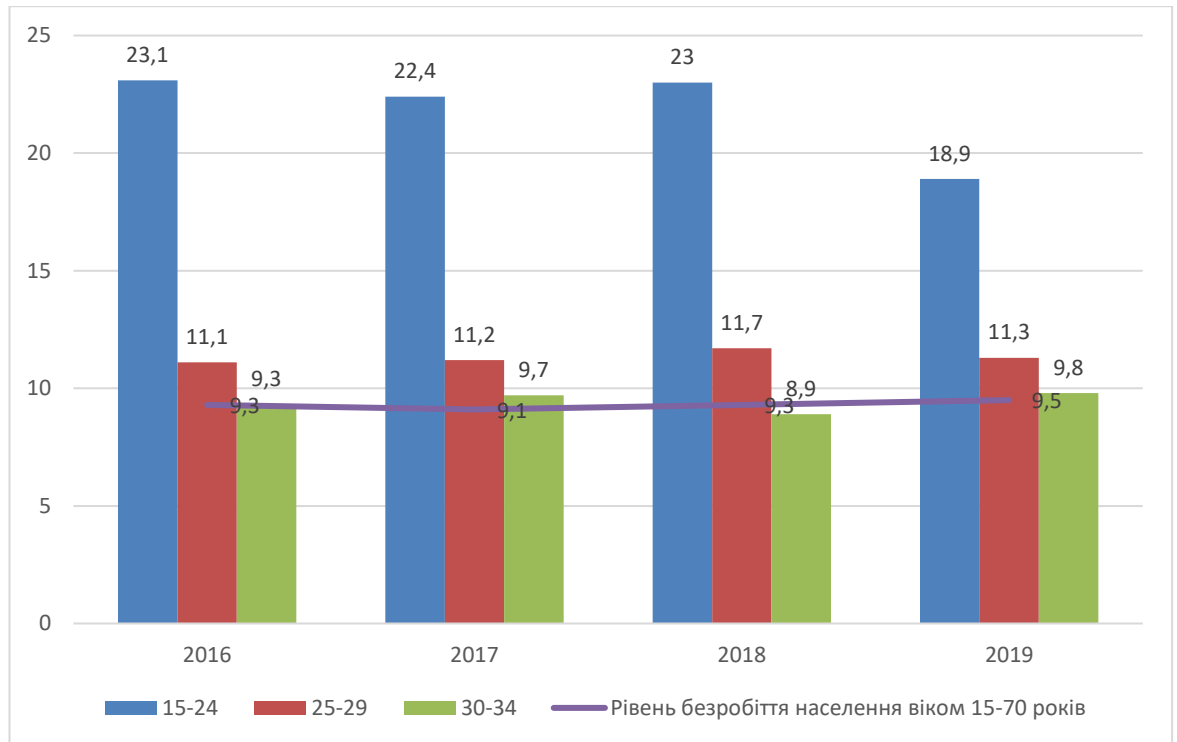

Рисунок 2.3. Рівень безробіття серед молоді Хмельницької області за віковими групами, %

Примітка. Розраховано автором за даними Головними управління статистики у Хмельницькій області.

Надзвичайно гострою проблемою як для регіонального ринку праці, так і в масштабах національного ринку праці, є масштабне поширення неформальної зайнятості. Молодь найчастіше потрапляє до цієї категорії зайнятого населення. Так, за аналітичними звітами даними Державної служби статистики України кожен п'ятий представник працюючої молоді людина працевлаштовані неформально, так на неформально зайнятих припадає 37,9% осіб віком 15–34 років. Найбільші масштаби поширення неформальної зайнятості фіксується у вікових групах 25–29 та 31–34 років, що є негативним явищем, адже свідчить про незацікавленість осіб, що вже мають освіту та спеціалізовані навички, працювати за фахом або не у тіньовому секторі.

Головну роль у розвитку молоді та молодіжних програм в умовах децентралізації у тому числі в Хмельницькій області, відіграє державна молодіжна політика, зокрема Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки, що має на меті створення сприятливих умов для розвитку та самореалізації української молоді, формування патріота і громадянина, визначає загальнодержавні пріоритети та напрями молодіжної політики, спираючись на актуальні проблеми та потреби молоді:

високий рівень захворюваності та смертності, слабка мотивація до дотримання здорового і безпечного способу життя;

низький рівень зайнятості на ринку праці за обраною професією;

повільні темпи розвитку молодіжного підприємництва;

недостатнє використання інноваційного потенціалу молоді;

низька якість загальної освіти, недостатнє застосування потенціалу неформальної освіти з метою підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці;

низький рівень забезпечення молодих сімей власним і соціальним житлом;

несистемний характер формування у молодих людей громадянської позиції та патріотизму;

відсутність сталої тенденції зниження рівня злочинності у молодіжному середовищі, насильства та системної роботи у сфері її профілактики;

низький рівень організації та культури молодіжного дозвілля;

слабка інтегрованість української молоді у європейське та світове молодіжне співтовариство.

Ефективність молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації значною мірою залежить від єдності та координованості дій виконавчої влади, місцевого самоврядування і молодіжного представництва.

Основні напрями розвитку молодіжної політики в Хмельницькій області відображено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Основні напрями розвитку молодіжної політики в Хмельницькій області

№	Напрямок розвитку молодіжної політики	Основні вимоги щодо розвитку молодіжної політики
1	Молодь – як активна, критична та відповідальна особа	<ul style="list-style-type: none"> - формування професійного до молоді підходу при формуванні політики; - створення сприятливих умов для молодіжних організацій; - визначення пріоритетних молодіжних програм при розподілі коштів; відкриття молодіжного корпусу солідарності для молоді із інших країн; - створення он-лайн бази даних – міжнародних волонтерів
2	Молодіжна політика в поєднанні з підприємницькою діяльністю	<ul style="list-style-type: none"> - створення міжнародного інвестиційного фонду соціального підприємництва та збільшення кількості механізмів підтримки соціальних підприємств; - надання молоді більше умов для відкриття власної підприємницької справи; - зменшення розміру оподаткування; - надання на високому рівні якісного фінансування для молодих підприємців
3	Якість освіти	<ul style="list-style-type: none"> - зосередження уваги на навичках, які є необхідними для того, щоб досягти успіху на сучасному ринку праці; - започаткування відповідного діалогу між неурядовими організаціями, школами, політиками, спеціалістами у сфері формальної та неформальної освіти, для перегляду діючих національних навчальних програми, - внесення змін та забезпечення взаємодії між гравцями у межах формальної та неформальної системи освіти.

Примітка. Складено автором.

Впровадження ефективної та цілеспрямованої молодіжної політики в умовах децентралізації на різних рівнях можливе тільки за умови об'єднання

спільних зусиль і координації діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування й молодіжного представництва.

На сьогоднішній день діє процес розробки та застосування типових моделей організації єдиного соціально гуманітарного простору в різних видах адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, в яких розвиток молодіжної політики повинен займати пріоритетні позиції.

Щодо реалізації молодіжної політики в Хмельницькій ОТГ, необхідно спрогнозувати :

необхідну інфраструктуру молодіжної політики, у тому числі здійснення її організаційного та фінансового забезпечення;

забезпечення діяльності молодіжних центрів і молодіжних працівників;

сприяння формуванню та розвитку інститутів громадянського суспільства;

налагодження міжгалузевої та міжсекторальної взаємодії у молодіжній роботі;

здійснення оцінки ефективності молодіжної роботи на рівні громади (відповідно до розроблених показників) і звітування перед громадою про стан роботи з молоддю;

забезпечення умов молодіжної участі та молодіжного громадського контролю.

Необхідними та головними рисами для створення досконалих умов для реалізації молодіжної політики є [20, с.15]:

- інфраструктура, фінансове забезпечення;
- кадрове забезпечення з відповідним рівнем кваліфікації;
- розвинені інститути громадянського суспільства, наявні молодіжні організації;
- здійснення планування (з розробкою показників результативності виконання програм), моніторингу та оцінювання реалізації молодіжної політики;

- звітування перед громадою щодо реалізації напряму молодіжної політики;
- включення молоді в процес розробки, реалізації та контролю молодіжною політикою.

Ще однією з головних умов щодо реалізації молодіжної політики на рівні Хмельницької ОТГ відіграє фінансово-економічна складова. Забезпечення реалізації молодіжної політики може здійснюватися за допомогою ряду чинників, якими є: бюджетне фінансування; державні дотації, субвенції; створення спеціальних фондів; сприяння інвестиційній діяльності; надання кредитів молоді; надання молодим громадянам економічних пільг, грантів, послуг; підтримка діяльності молодіжних громадських організацій. За допомогою цих чинників реалізація молодіжної політики є дієвим напрямом ресурсного забезпечення.

Відповідно до проведеного дослідження «Молодь України – 2019» близько 54% опитаних молодих людей брали участь за останні 12 місяців принаймні в одній громадській ініціативі (безпосередня участь та / або фінансова підтримка). Найчастіше ці ініціативи стосувались підтримці армії – 36%, розвитку інфраструктури в місці проживання – 19%, допомозі переселеним особам та / або жертвам воєнних дій – 16%, допомозі дітям у кризових та важких ситуаціях – 16%, допомозі дорослим (зокрема жінкам) у кризових ситуаціях – 15%, політичних акціях – 14%, екологічних акціях – 13% (рис.2.4). 88% респондентів зазначили мінімум одну громадську ініціативу, в якій вони були б взяти участь у майбутньому, але раніше не приймали участь. Серед таких подій – допомога дітям у кризових ситуаціях; заходи, спрямовані на розвиток інфраструктури в місці проживання; заходи, спрямовані на захист прав чи інтересів молоді чи їхніх родин і друзів; заходи, спрямовані на боротьбу з корупцією.

Рисунок 2.4 - Бажання молоді приймати участь у діяльності Об'єднаних територіальних громад щодо реалізації молодіжної політики
Джерело: [60].

Важливою проблемою молодого покоління є низька мотивація до участі у самоврядуванні, саме через цей механізм вони б мали можливість висловити свою активну життєву позицію, впливати на прийняття рішення. Саме тому необхідно розглянути напрями посилення залучення молоді до публічного управління, до вирішення різних суспільних проблем. Ефективність молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації значною мірою залежить від єдності та координованості дій виконавчої влади, місцевого самоврядування і молодіжного представництва.

Впровадження ефективної та цілеспрямованої молодіжної політики в умовах децентралізації на різних рівнях можливе тільки за умови об'єднання спільних зусиль і координації діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування й молодіжного представництва

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Молодіжні цільові програми як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики суб'єктами місцевого самоврядування

Для досягнення поставлених в межах молодіжної політики цілей в варто на державному та/або місцевому рівні приймати цілий ряд спеціалізованих молодіжних програм.

Молодіжні цільові програми з молоддю відносяться до етапу реалізації молодіжної політики. Здійснений раніше аналіз теоретичних і практичних підходів у цій сфері дозволяє виділити типи молодіжних цільових програм за змістом і типи молодіжних цільових програм різних напрямків роботи з молоддю як професійної діяльності, спрямованої на вирішення комплексних завдань по реалізації молодіжної політики в Україні.

Типи молодіжних цільових програм за змістом: освітні; виховні; педагогічні; профілактичні; психологічні; інформаційні; дозвільні; особистісні (самореалізації, самоосвіти, самовиховання) і т.д

Типи молодіжних цільових програм різних напрямків роботи з молоддю:

1) молодіжна цільова програма створення умов для самореалізації молоді, в т.ч. молодіжна цільова програма розвитку молодіжного самоврядування (підтримка і створення органів молодіжного самоврядування (молодіжні парламенти; молодіжний уряду; молодіжні ради; студентське самоврядування; учнівське самоврядування), молодіжні освітні форуми, типу неформальної освіти (лекції, тренінги з особистого і командного розвитку, семінари, майстер-класи); круглі столи, групові дискусії, диспути, дебати,

мозкові штурми, рішення кейсів, зустрічі з представниками органів державної влади та органів місцевого самоврядування і ін.);

2) молодіжна цільова програма залучення молоді до творчої діяльності (конкурси молодіжної творчості, фестивалі, молодіжні освітні форуми, цільові програми інтеграції творчої молоді в культурне співтовариство, підліткові і молодіжні клуби, гуртки, секції, підтримка молодіжних субкультур, квест - ігри, інтелектуально - ігрові та ігрові програми, конкурси в рамках традиційних національних свят, розвиток руху КВН та ін.);

3) молодіжна цільова програма соціалізації молоді, яка потребує особливої турботи держави (молодіжна цільова програма соціальної адаптації; впровадження інформаційних сервісів для молодих людей з інвалідністю (з питань профорієнтації, працевлаштування психологічної підтримки та ін.) і для фахівців роботи з молоддю в цій галузі; підготовка соціальних кураторів для супроводу людей з обмеженими можливостями здоров'я та залучення їх в соціальну практику; заходи, спрямовані на підтримку та інтеграцію молодих інвалідів; технології розвитку і популяризації в молодіжному середовищі ідей толерантності; технології соціального захисту (центри соціальної допомоги сім'ї і дітям, допомоги, субсидії та ін.) ;

4) молодіжна цільова програма сприяння профорієнтації та кар'єрним прагненням молоді (технології популяризації робітничих і інженерних професій (фестивалі, майстер-класи, лекції); технології соціально-трудової адаптації та профорієнтації (ярмарки вакансій робочих місць, виставки, ознайомлення з різними професіями, профконсультування молоді, семінари, профорієнтаційні заходи з сільською молоддю, підтримка працюючої молоді (конкурси професійної майстерності) та ін.);)

5) молодіжна цільова програма залучення молоді до підприємницької діяльності (програма «Ти - підприємець», Всеукраїнський

конкурс «Молодий підприємець України або певного регіону», освітні програми у сфері підприємницької діяльності та створення малого бізнесу; об'єднання ресурсів і можливостей всіх учасників процесу розвитку підприємництва в Україні (інститути розвитку в сфері малого та середнього підприємництва, організації інфраструктури підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва, громадські організації), організація роботи майданчиків для комунікації молодих підприємців між собою і їх взаємодії з державою, створення механізмів, що дозволяють долати високі витрати виходу на ринок), автоматизована інформаційна система обліку молодіжної активності «Молодь України»;

6) молодіжна цільова програма залучення молоді в інноваційну діяльність і науково-технічна творчість (підтримка інноваційних проектів, що сприяють економічному розвитку міста, підтримка молодих фахівців, освітні програми, організація взаємодії між молодими вченими, молодіжними інноваційними підприємствами, інноваційними проектними командами, підприємствами, інститутами розвитку, фондами, а також вітчизняними та зарубіжними інвесторами та експертами);

7) молодіжна цільова програма організації трудової зайнятості підлітків та молоді (організація тимчасового працевлаштування молоді, створення додаткових (тимчасових) робочих місць для молоді, підліткові виробництва і робочі місця, трудові об'єднання молоді, студентські об'єднання, трудові об'єднання (навчання професійних навичків), трудові об'єднання неповнолітніх (організація тимчасової трудової зайнятості неповнолітніх у віці від 14 до 18 років);

8) молодіжна цільова програма залучення молоді в роботу засобів масової інформації (молодіжні медіа) (молодіжні освітні форуми, майстер-класи, лекції, стажування, семінари, освітні програмб для підвищення медіаграмотності молоді, підтримка і розвиток молодіжних ЗМІ, підвищення культури інформаційної безпеки в молодіжному середовищі, популяризація

соціально значимого для України контенту, створення єдиних медіаресурсів для молоді; конкурси, фестивалі, проекти, гранти, в тому числі заходи, спрямовані на взаємодію з представниками молодіжної блогосфери в Інтернеті та ін.);

9) молодіжна цільова програма організації відпочинку та оздоровлення молоді (організація відпочинку та оздоровлення дітей і молоді в поєднанні з освітніми програмами в оздоровчих таборах та санаторно-курортних установах; організація профільних змін, спрямованих на розвиток лідерських та творчих здібностей, інтелектуального потенціалу молоді; стаціонарні та пересувні наметові табори (еколого-етнографічні, туристичні, православні, реабілітаційні та ін.); комплексні і тематичні програми на базі дозвільних майданчиків установ сфери молодіжної політики; організація експедицій за межами округу і ін.);

10) молодіжна цільова програма соціальної адаптації сільської молоді (система заходів, спрямованих на соціальну адаптацію учнів і студентів (індивідуальні соціально-психологічні консультації); комунікативний майданчик для молодіжного активу (лекції, майстер-класи, діалогові майданчики, тренінги, практичні

11) молодіжна цільова програма формування системи цінностей і світогляду, яка включає в себе: молодіжні історичні квести, присвячені знаковим подіям Великої Вітчизняної війни 1941 - 1945 років, сприяння у благоустрої алей слави, пам'ятних місць і військових поховань; соціальний супровід ветеранів; флешмоби; соціальна реклама; історико - краєзнавчі гуртки; об'єднання історичної реконструкції; молодіжні козацькі об'єднання; навчально-тренувальні збори допризовної молоді, проведення військово-спортивних ігор, чемпіонатів, змагань, оборонно-спортивних таборів, проведення фестивалів патріотичної пісні, військово-спортивні заходи, проекти цивільно-патріотичного напрямку та ін.);

12) молодіжна цільова програма залучення молоді в волонтерську діяльність (проекти з розвитку добровольчого волонтерського руху серед молоді (тренінги, семінари); медичне волонтерство, соціальне волонтерство, культурне; організація Інтернет-площадки для проведення серії вебінарів по темі волонтерства; соціальна реклама та ін.);

13) молодіжна цільова програма формування у молоді традиційних сімейних цінностей (сприяння в проведенні заходів, присвячених Дню матері; організація і проведення семінарів, тренінгів, лекційних занять, випуск буклетів, публікації статей в газетах і молодіжних журналах, соціальна реклама, організація і проведення майстер-класів, спортивно-розважальних програм, тематичних заходів, конкурсів (фестивалі і конкурси молодих сімей;

14) молодіжна цільова програма формування культури безпеки та здорового способу життя серед молоді, включаючи молодіжні цільові програми профілактики асоціальної поведінки (лекції, семінари, профілактичні бесіди, випуск брошур, буклетів, акції, дні профілактики, форуми «Ми за здоровий спосіб життя», соціальна реклама, цикли теле-, радіопередач, публікацій з проблем наркозалежності та ін.)

15) молодіжна цільова програма щодо ознайомлення молодих громадян у протидії негативним тенденціям в молодіжному середовищі («Профілактика поширення ВІЛ в молодіжному середовищі» - комплекс, що складається з акцій, днів єдиних дій, інформаційно-просвітницьких кампаній; підготовка волонтерів з числа молоді за програмами профілактики різних форм залежності в молодіжному середовищі; культурно-масові заходи для молоді із залученням лідерів субкультур для пропаганди здорового способу життя; фестивалі, виставки, конкурси, конференції, форуми, зльоти "Ми за здоровий спосіб життя!";

16) молодіжна цільова програма залучення молоді до занять спортом, молодіжна цільова програма роботи з молоддю, яка перебуває в соціально

небезпечному положенні («телефон довіри», індивідуальні соціально-психологічні консультації, психологічна підтримка, соціальний готель, соціальний притулок, профорієнтація, працевлаштування, профілактика асоціальної поведінки, розвиток і популяризація в молодіжному середовищі ідей толерантності, підтримка проектів установ культури по організації культурно-дозвілєвої роботи серед неорганізованих дітей і підлітків та ін.)

17) молодіжна цільова програма розвитку міжнародного та міжрегіонального молодіжного співробітництва (міжнародні молодіжні обміни, участь в міжнародних форумах і ін.).

Для оцінки ефективності діяльності органів влади та органів місцевого самоврядування в сформованій практиці застосовують показники, що відображають кількісну сторону реалізації заходів в молодіжній політиці: кількість проведених заходів; кількість учасників заходів з числа дітей та молоді; частка дітей і молоді від 14 до 30 років залученої в систематичну діяльність за напрямками молодіжної політики (програми, гуртки, секції); кількість дітей і молоді, які відвідують гуртки, секції, творчі об'єднання додаткової освіти; кількість молодіжних програм реалізованих установами молодіжної спрямованості, частка молоді у віці від 18 до 30 років.

Структурні елементи участь молоді у реалізації молодіжної політики через відповідні цільові молодіжні програми відображено на рис.3.1.

За всі роки незалежності, Україна отримала значний досвід з розробки програм молодіжних програм, у різних регіонах та населених пунктах також є відповідні програми.

Аналізуючи стан розробки та реалізації молодіжних цільових програм, варто виділити деякі і недоліки:

- велика кількість пріоритетних напрямів реалізації молодіжних цільових програм;
- недоотримання ресурсного забезпечення (більшість молодіжних цільових програм є не профінансованими);

- нечіткий кількісний та якісний склад заходів щодо реалізації молодіжних цільових програм;
- невідповідність завдань та заходів молодіжних цільових програм реальним потребам та інтересам молоді;
- формальний підхід щодо розробки місцевих молодіжних цільових програм;
- недостовірні показники результативності та ефективності виконання молодіжних цільових програм (або їх відсутність);
- невідповідність структури звітів щодо виконання молодіжних цільових програм, що встановлені чіткими завданнями та визначеними показникам.

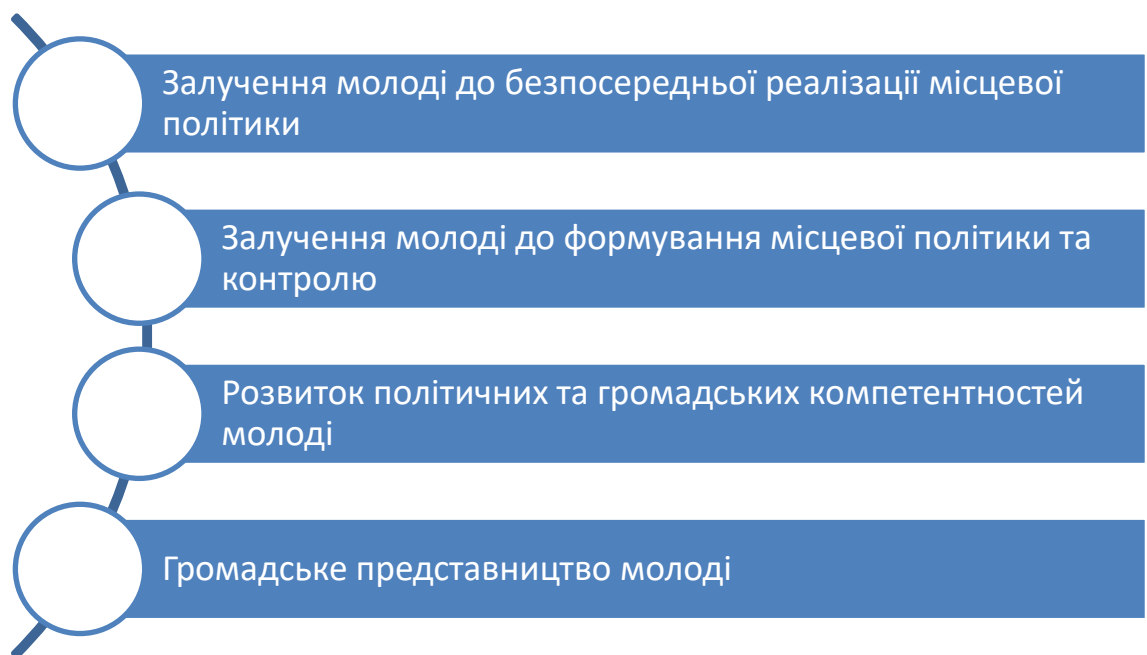

Рисунок 3.1. - Структурні елементи участь молоді у реалізації молодіжної політики через відповідні цільові молодіжні програми

Примітка. Запропоновано автором.

Однією з цільових програм, яка є наразі актуальною є сприяння молодіжного підприємництва. Публічне управління як найбільш стабільна структура, здатна надати молодим підприємцям не тільки матеріальну, а й

інші види підтримки, при цьому держава також зацікавлена в розвитку молодіжного підприємництва, тому що підприємці є основними платниками податків, таким чином, при підтримці молодіжного підприємництва, держава формує фундамент для свого подальшого стабільного існування.

В рамках створення програми сприяння молодіжного підприємництва необхідно передбачити наступні інструменти підтримки:

- збереження діючих форм державної підтримки суб'єктів молодіжного підприємництва при одночасному вдосконаленні процедури отримання державної підтримки;

- поширення грантів на створення молодіжного підприємства, що функціонують на ринку більше одного року;

- встановлення пільгового (спрощеного) порядку отримання державної підтримки, які раніше отримували підтримку, своєчасно і повністю подали звіт за неї і досягли запланованих параметрів розвитку;

- розвиток небанківського інвестування;

- встановлення нормативів обов'язкової взаємодії великого бізнесу з малим та середнім бізнесом при закупівлі товарів, продукції, робіт, послуг (за аналогією з державним та/або регіональним замовленням), в першу чергу, тих великих підприємств, у статутному капіталі яких збережена частка держави;

- актуалізація інформації про наявні незавантажені площі, виробничих потужностей і пропонувані до здачі в оренду/продажу, в тому числі для суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Наявність бажання займатися підприємницькою діяльністю вже багато в чому визначає успіх ведення власної справи, але якщо при проведеному аналізі було виявлено, що в абсолютної більшості є бажання займатися підприємництвом, то з різними навичками і знаннями справи ситуація дещо інша, багатьом молодим підприємцям не вистачає знань, навичок і різних

компетенції, тому для розвитку даного виду підприємництва необхідно приділити в цій галузі окрему увагу.

Підвищення рівня компетентності представників молодіжного підприємництва:

- продовження безкоштовного навчання керівників і фахівців суб'єктів молодіжного підприємництва шляхом проведення безкоштовних семінарів, конференцій, тренінгів, в тому числі групових нарад за участю представників органів влади в різних регіональних районах і містах, по найбільш актуальній темі;

- організація виїзних «майстер-класів» і круглих столів за участю успішних підприємців з метою обміну досвідом;

- впровадження диференційованих дистанційних освітніх програм для суб'єктів молодіжного підприємництва з можливістю модульного навчання;

- підвищення інформованості молодіжного підприємництва про проведену політику щодо стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва;

організація постійно діючих консультаційних «гарячих» ліній по різних питаннях за участю представників органів влади.

В цілому для забезпечення практичної реалізації, в регіоні державної політики у сфері молодіжного підприємництва та впорядкування організаційно економічної системи управління розвитком молодіжного підприємства, є необхідним (рис.3.1.):

- формування в регіоні структури, яка поєднує в собі функції планування, організації, мотивації, контролю та координації взаємодії суб'єктів молодіжного підприємства з елементами ділового середовища;

- участь регіональної влади в формуванні пілотних молодіжних бізнес-проектів в режимі «ручного управління» для подальшого поширення та впровадження «кращих практик»;

Рисунок 3.3. Механізм взаємодії елементів системи розвитку молодіжного підприємництва в діловому середовищі регіону

Примітка. Складено автором.

- ініціація державною організацією та планування спільних із суб'єктами молодіжного підприємництва науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт;

- пошук, підготовка та просування інвестиційних майданчиків для суб'єктів молодіжного підприємництва на території певного районів або міських округів;
- систематичний моніторинг та оцінка стану розвитку молодіжного підприємництва в регіоні;
- реалізація проекту в частині створення центрів генерації молодіжних бізнес-ініціатив.

Отже, досконалим вирішенням питання щодо реалізації молодіжної політики через прийняття молодіжних цільових програм є робота на умовах співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнес-структурами, громадськими і благодійними організаціями та активна участь молоді у діяльності щодо реалізації молодіжних цільових програм та молодіжної політики на державному та/або рівні.

3.2. Удосконалення взаємодії органів формуванні та реалізації молодіжної політики

На даний час, коли в Україні відбуваються різні економічні, політичні реформи та процес євроінтеграції, важливим стає перегляд традиційних поглядів на систему взаємовідносин між молоддю та органами влади щодо реалізації молодіжної політики. Доцільно сформувати конкретні механізми забезпечення участі молоді в публічному управлінні щодо реалізації молодіжної політики, врахувавши при цьому інтереси молоді, яка повинна стати активним учасником в вирішенні завдань, які стоять перед суспільством та державою, маючи при цьому свою власну чітку позицію

У процесі удосконалення українське суспільство відчуває певні труднощі, пов'язані з неактуальністю технологій, які застосовуються, а в підсумку з недостатньою ефективністю публічного управління щодо реалізації молодіжної політики. Вони проявляються у тому числі в сфері

взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади.

Оскільки, на даний час система органів, що відповідає за формування та реалізацію молодіжною політики знаходиться в постійному недофінансуванні, даний вид професії, на сьогоднішній день є непривабливим для деякої категорії осіб, тому велика кількість працівників у даній сфері є працівниками старшого або пенсійного віку.

Подібна ситуація склалась в системі органів державної влади та органах місцевого самоврядування, що здійснюють реалізацію молодіжної політики в Україні [129].

Для вдосконалення роботи щодо реалізації молодіжної політики у частині взаємодії органів державної влади або місцевого самоврядування, що відповідають за її роботу, необхідно здійснити на практиці ряд заходів, зокрема:

- розвивати систему управління реалізації молодіжної політики політикою з врахуванням міжвідомчого спрямування цієї сфери;
- координувати діяльність усіх державних структур і взаємодіяти з органами управління освіти щодо реалізації молодіжної політики, охорони здоров'я, внутрішніх справ, та деякими іншими соціальними, політичними, громадськими структурами, що працюють з молоддю, а також розвивати систему органів місцевого самоврядування, щодо реалізації молодіжної політики;
- удосконалювати нормативно правову базу щодо реалізації молодіжної політики та здійснювати перевірку та законність прийнятих нормативно – правових актів щодо реалізації молодіжної політики з обов'язковим залученням громадськості до цієї діяльності;
- формування сучасної інфраструктури щодо реалізації молодіжної політики з різною мережею закладів;
- отримання та використання позабюджетних коштів для подальшої реалізації молодіжної політики з врахуванням зарубіжного

досвіду щодо молодіжної політики;

- здійснення диференційованої роботи щодо реалізації молодіжної політики з різними категоріями молоді;
- удосконалення системи навчання та курсів підвищення кваліфікації спеціалістів, головних спеціалістів, які працюють з молоддю щодо реалізації молодіжної політики.

На даний час найбільш соціально значущими і поширеними формами партнерства між різними органами державної влади і місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики, підвідомчими їм установами, інститутами громадянського суспільства та молоддю щодо реалізації молодіжної політики виступають:

- реалізація державних і муніципальних замовлень на виконання молодіжних громадських об'єднань, робіт, надання послуг по реалізації програм і проєктів для дітей та молоді щодо подальшої реалізації молодіжної політики;
- підтримка та розвиток діяльності молодіжних організацій виховної спрямованості щодо реалізації молодіжної політики;
- сприяння діяльності молодіжних житлових комплексів щодо реалізації молодіжної політики;
- участь молоді у волонтерських рухах щодо реалізації молодіжної політики;
- діяльність структур молодіжного, студентського та учнівського громадського самоврядування, в тому числі розвиток молодіжного парламентаризму щодо реалізації молодіжної політики [10, с.115].

На відміну від інших галузей, де відбувається взаємодія держави та громадянами, молоді громадяни та молодіжні громадські об'єднання в процесі реалізації молодіжної політики є фактичними партнерами владних структур. Представники молодого покоління за фінансової, організаційної, методичної, інформаційної та іншої підтримки держави, місцевого

самоврядування ведуть різнопланову діяльність в інтересах молоді, виступаючи в ролі виконавців державних та/або муніципальних замовлень щодо реалізації молодіжної політики.

Дана особливість молоді, молодіжних громадських організацій як суб'єкта молодіжної політики щодо реалізації молодіжної політики знаходить свій прояв в практичній діяльності з реалізації заходів молодіжної політики

В першу чергу, це має відношення до основного механізму реалізації молодіжної політики як молодіжні програми на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Головною формою взаємодії органів державної влади і громадянського суспільства щодо реалізації молодіжної політики є проектна діяльність молодіжної політики. Головною умовою щодо реалізації сучасної молодіжної політики в Україні є практика проведення конкурсів молодіжних проектів, розроблених дитячими та молодіжними громадськими організаціями, для реалізації яких надається фінансова підтримка. Ці проекти спрямовані на реалізацію завдань державних, регіональних, місцевих молодіжних програм щодо їх реалізації.

Даний конкурс, як правило проводиться щорічно не тільки Міністерством молоді та спорту України, а й місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування. На центральному рівні розглядають проекти всеукраїнських молодіжних громадських організацій щодо реалізації молодіжної політики. Такі щорічні конкурси є головною складовою молодіжних програм, які реалізуються органами публічного управління в регіонах та на місцях.

Державний інститут сімейної та молодіжної політики провів дослідження на тему «Інститути громадянського суспільства» наприкінці 2019 року. Згідно даних дослідження у квітні 2019р., громадські організації та їх об'єднання є найбільш активними партнерами у роботі щодо реалізації

молодіжної політики регіональних органів виконавчої влади. Переважна більшість організацій-партнерів у молодіжній роботі регіонального рівня (80 %) – це: регіональні громадські організації, громадські рухи та об'єднання – 34 %; регіональні молодіжні/дитячі громадські організації та їхні об'єднання – 32 %; – студентські ради/профспілкові організації студентів – 14 % [28, с. 165]. Їх робота спрямована та координується на: національно-патріотичне/військово-патріотичне виховання молоді; організацію та реалізацію молодіжних заходів різного спрямування; профілактику негативних явищ серед молоді, формування здорового способу життя; розвиток громадської активності молоді, волонтерського руху; підтримку творчо-обдарованої молоді, розвиток творчих здібностей молоді; освітні заходи (тренінги, семінари, навчання) [28, с. 166].

Ще одним головним напрямком удосконалення взаємодії в сфері реалізації молодіжної політики є підтримка і використання державними структурами потенціалу громадського руху студентських педагогічних об'єднань. Його учасники вирішують найважливіші соціальні завдання, пов'язані з кадровим забезпеченням дитячих позаміських та міських таборів, налагоджують роботу з навчання дитячого та молодіжного активу, організовують з його допомогою проведення акцій, заходів, адресованих дітям, молоді, людям похилого віку. Специфіка цих об'єднань як молодіжних громадських формувань щодо реалізації молодіжної політики полягатиме в наступному.

Так, в першу чергу, вони можуть бути зареєстровані як окремі юридичні особи (молодіжні громадські об'єднання), такі тимчасові об'єднання, що створюються органами з публічного управління щодо реалізації молодіжної політики, які підпорядковані підвідомчими їм організаціями по роботі з молоддю, адміністраціями вищих навчальних закладів, дитячих центрів і т.ін.

По-друге, діяльність руху студентських педагогічних об'єднань

спрямована на використання громадського, професійного і творчого потенціалу його учасників для надання соціально-педагогічної, психологічної допомоги і підтримки дітям, підліткам, молоді, реалізації різних програм, акцій, проектів в інтересах підростаючого покоління щодо реалізації молодіжної політики.

По-третє, істотною ознакою, є те, що їх кадровий склад в має бути утворений студентами вищих та середніх спеціальних навчальних закладів різного профілю, а не тільки педагогічного. Студентські педагогічні об'єднання об'єднуюватимуть молодих людей не за принципом їх належності до педагогічної професії, а за спільністю мотивів здійснюваної соціальної діяльності щодо реалізації молодіжної політики. А тому, перспективною є практика виникнення на базі соціально-педагогічних загонів соціальних команд, які працюють не тільки з дитячою аудиторією, але і молоддю, а також надають допомогу інвалідам, особам похилого віку, виконують інші соціальні функції щодо реалізації молодіжної політики.

Публічне управління щодо реалізації молодіжної політики в контексті удосконалення органів формування може бути забезпечене за допомогою дотримання ї низки основоположних принципів:

- рівноправності і взаємної поваги;
- збереження сторонами своєї суб'єктності при її деякому зменшенні, обумовлених утворенням партнерського кластеру;
- розподілу і координації управлінської та іншої компетентності;
- інформаційного обміну та відкритості;
- реалістичності виконання прийнятих сторонами взаємних зобов'язань;
- взаємної відповідальності партнерів;
- адресної спрямованості партнерської взаємодії;
- раціонального використання молодіжних ініціатив.

Основний зміст і соціальна спрямованість принципів щодо реалізації молодіжної політики, що формують партнерські взаємодії, залежать від:

1) універсальності складу партнерів, що беруть участь в реалізації молодіжної політики. Фактично ними можуть бути представники будь-якого з суспільних секторів, що володіють різними статусами і можливостями, але обов'язково як провідний мотив мають потребу у здійсненні підтримки і допомоги молоді, сприянні її розвитку та реалізації молодіжної політики.

2) підпорядкованість реалізації молодіжної політики інтересам молоді при дотриманні принципу соціальної справедливості – інтереси молоді не повинні суперечити інтересам суспільства.

3) відкритість простору реалізації молодіжної політики та системи сформованих партнерських взаємодій для рівноправної участі всіх зацікавлених сторін.

Локальними для сфери реалізації молодіжної політики можуть бути принципи:

дотримання соціальної справедливості;

ініціативної і провідної ролі держави;

підвищення ефективності публічного управління;

– підвищення міри суб'єктності молоді;

– переваги багатоканального ресурсу - забезпечення;

– забезпечення рівноправного комплексного контролю партнерств

над здійсненням спільної діяльності.

Для публічного управління у галузі партнерствами щодо реалізації молодіжної політики, вважаємо за доцільне виділити, додаткові принципи щодо реалізації та формування молодіжної політики:

– соціальної відповідальності;

– пріоритетного забезпечення інтересів молоді;

– орієнтації на цілі та завдання щодо реалізації та формування молодіжної політики;

– безоплатного об'єднання зусиль і ресурсів.

Варто відмити, що застосування загальних і локальних принципів щодо реалізації та формування молодіжної політики має селективний або спотворений характер при антисоціальной спрямованості партнерських взаємодій її суб'єктів щодо реалізації та формування молодіжної політики.

Отже, соціальне партнерство - один з провідних способів публічного управління щодо реалізації та формування молодіжної політики молодіжній сфері, що дозволить виховувати українську молодь, навчати її основам суспільного діалогу, зробити її більш соціально інтегрованою, самостійною і ініціативною, а також забезпечити узгодження інтересів різних представників суспільства і молодого покоління щодо реалізації молодіжної політики

Аналіз сучасного стану участі молоді в публічному управлінні в Україні та порівняння основних відмінностей європейських країн та України, дає нам можливість стверджувати, в Україні неналагоджені механізмами управління цією сферою, що ставить перед Україною завдання щодо адаптації європейського досвіду в даній сфері до українських реалій, особливо в контексті європейської інтеграції країни.

Пропозиції щодо удосконалення механізму забезпечення участі молоді в публічному у сфері формування та реалізації молодіжної політики відображено у таблиці 3.1. та таблиці 3.2.

В межах нормативно-правового механізму забезпечення участі молоді в публічному управлінні щодо реалізації та формування молодіжної політики вважаємо за потрібне внести зміни щодо вікових меж.

Варто, забезпечити відповідність міжнародним та європейським стандартам щодо реалізації молодіжної політики(зазначені в пункті 1.1.) відносно визначення «молодь», змінивши вікові межі з 14 - 35 на 14 - 29 років.

Таблиця 3.1. Удосконалення нормативно – правового та інституційного забезпечення участі молоді в публічному щодо формування та реалізації молодіжної політики

Пріоритетні напрями	Заходи, які потрібно здійснити	Відношення до європейського законодавства
1	2	3
Нормативно – правової регламентація		
Звуження цільової групи шляхом зміни вікових меж (з 14-35 років до 14-29 років). Визнання та стимулювання розвитку неформальної освіти. Розробка політики розвитку сільської молоді. Посилення громадянської освіти молоді	Внесення змін до ЗУ «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» або ухвалення законопроекту «Про молодь». Прийняття окремого НПА щодо неформальної освіти, що містив би мету, цільові групи і встановлював рамки для системи визнання неформальної освіти. Включити окремим завданням Державної цільової соціальної програми «Молодь України» розвиток сільської молоді. Включити окремим завданням Державної цільової соціальної програми «Молодь України» громадянську освіту молоді	Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про сприяння та визнання неформальної освіти/навчання молоді та ін. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини та ін.
Інституційно – функціональний механізм		
Міжміністерське узгодження діяльності. Впровадження міжсекторального підходу до формування та реалізації молодіжної політики. Здійснення розподілу між формуванням та реалізацією молодіжної політики.	Сформувати Координаційний центр з розвитку молоді на рівні КМУ з представників міністерств культури, молоді та спорту, соціальної політики, освіти та науки, розвитку громад та територій та ін.	Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. Національні агенції в державах-членах ЄС. Європейський центр знань та Пул Європейських молодіжних дослідників.

Продовж.табл.3.1.

1	2	3
Запровадження системи оцінки і моніторингу молодіжної політики. Визначення відповідальної особи	Створити Координаційну раду, до якої входитимуть представники Координаційного центру з розвитку молоді та експерти, фахівці, представники молодіжних громадських організацій та ін. Створити Національну агенцію (передбачену законопроектом «Про молодь») для реалізації молодіжної політики, залишили за Міністерством культури, молоді та спорту функцію формування	Біла книга молоді «Новий імпульс для європейської молоді»; Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та
за молодіжну політику на місцевому рівні. Стимулювання розвитку системи громадських (зокрема молодіжних) організацій в Україні	молодіжної політики. Розробити індикатори та показники оцінки та моніторингу молодіжної політики. Передбачити в структурі ОМС штатного працівника відповідального за молодіжну політику. Створити сприятливі умови для формування, інституційного розвитку громадських (зокрема молодіжних) організацій в Україні та стимулювати їх участі в публічному управлінні	регіональному житті; Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини

Примітка. Складено автором.

Розробка та реалізація молодіжної політики щодо подальшого розвитку сільської молоді. Загальними проблемами сільської молоді, є низький рівень доходів при високому рівні безробіття, що тягне за собою до зменшення кількості сільського населення (внаслідок міграції та природного скорочення). Враховуючи значну еміграцію молоді з сільської місцевості та відсутність міністерства, що відповідало б за розвиток сільських територій та реалізації та формування молодіжної політики в сільській місцевості, особливої уваги заслуговав вирішення питання активізації молоді в сільській місцевості. Оскільки, розвиток даних регіонів суттєво відрізняється від розвитку міст, то важливою є розробка політики розвитку окремо

сільської молоді. В рамках програмно-цільового механізму забезпечення участі молоді в публічному управлінні щодо реалізації та формування молодіжної політики потрібно здійснення обґрунтованої реалізації молодіжної політики (табл.3.2).

Таблиця 3.2. Удосконалення програмно – цільового та ресурсного забезпечення участі молоді в публічному щодо формування та реалізації молодіжної політики

Пріоритетні напрями	Заходи, які потрібно здійснити	Відношення до європейського законодавства
<i>Програмно – цільовий механізм</i>		
Здійснення обґрунтованої молодіжної політики. Заохоченням обильності, волонтерства. Забезпечення участі молоді на місцевому рівні	Проводити систематичні репрезентативні соціологічні дослідження та збір статистичної інформації для прийняття управлінських рішень. Популяризувати та сприяти мобільності та волонтерству закордон, в межах країни, області, району. Включення компоненту забезпечення участі молоді у місцеві стратегії та програми	Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини; Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті; Інструмент самостійної оцінки молодіжної політики
<i>Ресурсний механізм</i>		
Забезпечення ресурсної підтримки участі молоді в публічному управлінні. Розвиток молодіжної інфраструктури. Розвиток навичок з участі молоді в публічному управлінні, зокрема через освіту	Передбачати фінансові кошти і матеріальну підтримку, а коли необхідно надавати приміщення, устаткування, навчання та професійну допомогу для участі молоді в публічному управлінні щодо реалізації молодіжної політики. Розвивати мережу молодіжних центрів, розглянути можливість їх комплексного розвитку разом із позашкільними закладами освіти. Запровадити курс з громадянської освіти в школах та ЗВО, сприяти заходам неформальної освіти з	Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про сприяння та визнання неформальної освіти/навчання молоді, Європейський молодіжний фонд. Молодіжні центри РЄ, національний знак якості та критерії якості для молодіжних центрів. Біла книга молоді «Новий імпульс для європейської молоді»; Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті;

Прожовж.табл.3.2

1	2	3
	набуття молоді громадських та політичних компетентностей, розвивати демократичні органи учнівського/студентського самоврядування та консультативно-дорадчі органи, реалізовувати програму «Молодіжний працівник»	Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини

Примітка. Складено автором.

Обґрунтована молодіжна політика повинна формуватися на основі достовірних соціологічних досліджень щодо реалізації молодіжної політик, статистичних даних щодо вимог молоді з врахуванням міжнародного досвіду. Особливістю обґрунтованої політики щодо реалізації та формування молодіжної політики є систематичний збір та аналіз даних (визначення чи уточнення) для прийняття управлінського рішення щодо реалізації молодіжної політики (формування пропозицій, визначення відповідних рішень), що дозволяє раціональніше використати наявні ресурси.

Недосконалість принципів розробки, функціонування та виконання місцевих програм та неузгодженість місцевих та національних пріоритетів створює прецеденти розробки неефективної політики, неефективного, а часом, нецільового використання бюджетних коштів.

Задля реалізації ресурсного механізму забезпечення участі молоді в публічному управлінні щодо реалізації та формування молодіжної політики органи влади повинні передбачати фінансові кошти і матеріальну підтримку, а коли необхідно надавати приміщення, устаткування, навчання та професійну допомогу.

Прозорість та відкритість конкурсів проектів молодіжних громадських організацій як на державному, такі на місцевому рівнях дозволить на основі здорової конкуренції вибрати найкращі проекти, що націлені на вирішення конкретної проблеми чи потреби і допоможуть, таким чином, органам влади з мінімальним використанням бюджетних коштів вирішити їх завдання

На даний час, в Україні відбуваються різні економічні, політичні реформи та процес євроінтеграції, тому варто здійснити перегляд традиційних поглядів на систему взаємовідносин між молоддю та органами влади щодо реалізації молодіжної політики. Доцільно сформувати конкретні механізми забезпечення участі молоді в публічному управлінні щодо реалізації молодіжної політики, врахувавши при цьому інтереси молоді, яка повинна стати активним учасником в вирішенні завдань, які стоять перед суспільством та державою, маючи при цьому свою власну чітку позицію

Отже, в рамках втілення програмно-цільового механізму забезпечення участі молоді в публічному управлінні щодо реалізації та формування молодіжної політики потрібно здійснення обґрунтованої реалізації молодіжної політики. Обґрунтована молодіжна політика повинна формуватися на основі достовірних соціологічних досліджень щодо реалізації молодіжної політик, статистичних даних щодо вимог молоді з врахуванням міжнародного досвіду. Особливістю обґрунтованої політики щодо реалізації та формування молодіжної політики є систематичний збір та аналіз даних (визначення чи уточнення) для прийняття управлінського рішення щодо реалізації молодіжної політики (формування пропозицій, визначення відповідних рішень), що дозволяє раціональніше використати наявні ресурси.

ВИСНОВКИ

Таким чином, магістерська робота присвячена дослідженню теоретичних основ та розробці практичних рекомендацій удосконалення публічного управління у сфері формування та реалізації молодіжної політики в Україні. Основні науково – практичні результати зводяться до наступного:

1. Здійснено аналіз теоретичних підходів вітчизняних і зарубіжних науковців щодо розуміння поняття «молодіжна політика», її значення для розвитку суспільних відносин та місця у науці публічного управління. Розглянуто види моделей формування молодіжної політики: консервативна, модель соціального партнерства між суспільством і державою, між державою і бізнесом, соціально-державна модель, комунітарна тощо; визначено особливості їх використання. Всіх їх об'єднує те, що молодь розглядається в якості громадського ресурсу, за допомогою якого то чи інше суспільство може обрати шлях більш ефективного розвитку молодіжної політики.

2. Опрацьовано зарубіжний досвід публічного управління у сфері формування та реалізації молодіжної політики, що дозволило виявити такі особливості: в більшості європейських країн молодіжна політика, як і відповідне молодіжне законодавство складають окремий молодіжний сектор, що є одним із пріоритетних напрямів діяльності окремої держави; нормативно-правова база і напрями молодіжної політики в країнах ЄС розробляються на національному рівні, а її реалізація забезпечується дієвими інструментами на регіональному і місцевому рівні.

3. Проаналізовано діючу систему нормативно-правових актів України, міжнародних документів щодо формування та реалізації молодіжної політики в Україні. Здійснено аналіз суб'єктів управління у галузі реалізації та формування молодіжної політики, Зокрема, до таких суб'єктів відносяться: Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування

молодіжної політики (зокрема, Міністерство молоді та спорту України та інші міністерства та центральні органи виконавчої влади України); органи місцевого самоврядування; центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді, які реалізують молодіжну політику з метою підтримки соціального становлення та розвитку молоді. Встановлено, що молодіжна робота включає діяльність із таких питань, як освіта, зайнятість, мобільність, житло, кримінальне правосуддя й охорона здоров'я, окрім традиційних сфер молодіжної політики, культурної діяльності, відпочинку та спорту. Молодіжна робота також орієнтується на певні групи молоді, такі як малозабезпечена молодь у соціально незахищених районах або молодь-іммігранти, включаючи біженців та шукачів притулку.

4. Проаналізовано практичні аспекти формування та реалізації молодіжної політики на регіональному рівні. Визначено, роль та повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері молодіжної політики. Досліджено соціально-демографічна ситуацію Хмельницької області щодо молодіжного середовища, визначено такі проблеми як зниження частки молоді у загальній структурі населення, що обумовлено, в першу чергу, посиленням міграційних процесів серед молоді; зростання рівня безробіття та зростання частки молоді, що немає офіційного працевлаштування.

5. Обґрунтовано, роль цільових програм у процесі реалізації молодіжної політики, що за змістом можуть охоплювати освітні; виховні; педагогічні; профілактичні; психологічні; інформаційні; дозвільні; особистісні (самореалізації, самоосвіти, самовиховання) та інші потреби молоді. Доведено, що у важлива роль у формуванні молодіжної політики, у тому числі через механізм програмно-цільового управління, належить створенню умов для сприяння молодіжному підприємництву як засобу вирішення не лише соціально-економічних проблем вікової категорії молоді, але і поживлення ділової активності в регіоні, зростання надходженню

інвестицій та інновацій в економіку області. Для цього у роботі запропоновано комплекс заходів органів регіонального і муніципального управління, некомерційних і приватних організацій щодо оптимізації роботи з бізнес-активної молоддю.

6. Доведено, що виклики сьогодення обумовлюють важливість залучення молоді до розроблення, ухвалення і реалізації державно-управлінських рішень. Для ефективного управління реалізації молодіжної політики в Україні варто сформувати систему організацій і структур, які забезпечують функції координації та адміністрування, експертизи, консультування та дорадчих функцій, інфраструктуру реалізації, аналітику, розроблення й проектування; методичне забезпечення; освітні технології. Впровадження ефективної та цілеспрямованої молодіжної політики в умовах децентралізації на різних рівнях можливе тільки за умови об'єднання спільних зусиль і координації діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування й молодіжного представництва. Ефективність молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації значною мірою залежить від єдності та координованості дій виконавчої влади, місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алещенко С. В., Луков В. А. Мировой опыт разработки и осуществления государственной молодежной политики. *Материалы по проблемам организации государственной молодежной политики на республиканском региональном уровнях*. Київ, 1991. С. 53-128.
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва, 1997. 400 с.
3. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб. Київ, 2003. 256 с.
4. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: Проблеми теорії, методології, практики. Київ, 2000. 328 с.
5. Балакірева О. М., Бондар Т. В. , Бородін Є. І., Галустьян Ю. М. та ін. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації: Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2016 року). Тернопіль, 2017. 100 с.
6. Барабаш В. Інституціалізація молодіжного руху України. *Політ. менеджмент*. 2004. Вип. 3. С. 98–111.
7. Більшість учасників заходів ГО, що виграли фінансування від Міністерства молоді та спорту, задоволені рівнем заходів – результати моніторингу. *Український кризовий медіа центр*. URL: <http://uacrisis.org/ua/51527-monitor>
8. Бородін Є. І. Вплив європейської інтеграції на державну молодіжну політику в Україні: законодавчий аспект. *Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України*. 2017. С. 39-42.
9. Бородін Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991-2004 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук.

Дніпропетровськ, 2007. 34 с

10. Босак О. З. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі. *Державне управління: теорія та практика*: збірник наукових праць. Харків, 2010. Вип. 2. С. 114–122.

11. Головатий М. Ф., Бебик В. М. Формування у молоді громадянської позиції в умовах становлення української державності (методологічний аспект). *Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання*: зб. наук. публікацій Укр. НДІ проблем молоді. Вип. 3. Київ, 1994. С. 5-17.

12. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005–2007–2009. Київ, 2010. 118 с.

13. Гошовська В. А. Соціальний захист та соціальна підтримка молоді в Україні. *Молодь в Україні*. Київ, 1992.

14. Грийс Ю. Структура и построение организаций по работе с молодежью. *Особливості соціальної молодіжної політики в Україні та ФРН на сучасному етапі* : наук. зб. Київ, 2004. 336 с.

15. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» № 2859-ХІІ від 15.12.1992.

16. Державна установа «Державний інститут сімейної та молодіжної політики». URL:<https://dismp.gov.ua>

17. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 148.

18. Державне управління : Словник-довідник / за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. К. : Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.

19. Державне управління: підручник: у 2 т. / ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін [та ін.]. К.; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. Т.1. 564 с.

20. Заболотна Н. Концептуальні підходи дослідження моделі участі молоді у прийнятті управлінських рішень. *Актуальні проблеми державного*

управління : зб. наук. пр. Одес. регіон. ін-т держ. упр. Одеса, 2013. Вип. 1. С. 12–15.

21. Загальна декларація про права людини, 1948.:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

22. Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: затв. постановою КМУ від 01.08.2013 № 573

23. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

24. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 № 2998-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2998-12/ed19930205>

25. Законопроект «Про молодь».: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57368

26. Зіньков Р., Мануйлов І., Шаповал Е. Молодіжний рух у США. *Молодіжні НУО в Україні та світі* / ред.-упоряд. Л. Кудіна, Н. Демчук, О. Обухівська. Київ, 2005. 104 с.

27. Іванова Т. В. Організація місцевого самоврядування в Україні : навч. посіб. Київ, 2005. 111 с.

28. Канавець М. В. Вплив молодіжного руху на формування та реалізацію державної політики України: дис. ...канд. наук з держ упр.: 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Київ, 2009. 247 с

29. Канавець М. В. Сучасний стан і перспективи розвитку взаємодії молодіжних громадських організацій з органами державної влади та місцевого самоврядування й об'єднаними територіальними громадами в умовах децентралізації. *Державне будівництво*. 2018. Вип. 1. URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2018-1/doc/4/4_1.pdf

30. Кандагура К. С. Механізм державного управління у сфері взаємовідносин влади з інститутами громадянського суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток* : електрон. фахове вид. 2015. №. 1.

URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=808>

31. Кербаль М. Зарубіжний досвід формування нормативно – правової бази щодо молодіжної політики. С. 123-129. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/ukrpolituk/3/15.pdf>

32. Кіндрат Л. Р. Виклики молодіжної політики України крізь призму соціологічних досліджень. *Публічне управління: ціннісні орієнтири, стандарти якості та оцінки ефективності*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 трав. 2017 р.): у 5 ч. / за заг. ред. В. С. Куйбіди, А. П. Савкова, С. В. Загороднюка. Київ: НАДУ, 2017. Ч. 4. С. 45–47.

33. Кіндрат Л. Р. Виклики та шляхи удосконалення публічного врядування у сфері залучення молоді до сучасних реформаторських процесів на місцевому рівні. *Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні (Київ, 25 трав. 2018 р.): у 5 т. / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. Т. 5. С. 37–38.

34. Кіндрат Л. Р. Механізми активізації участі молоді в публічній політиці України. *Державна служба та публічна політика: проблеми і перспективи розвитку*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 27 трав. 2016 р.) / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, С. В. Загороднюка. Київ: НАДУ, 2016. С. 173–174.

35. Кіндрат Л. Р. Молодіжна політика як стратегічна ціль ОТГ та областей України. *Молодіжна політика та молодіжна робота*: матеріали II міжрегіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 23 груд. 2016 р.) / за заг. ред. Є. І. Бородіна. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 57–59.

36. Кіндрат Л. Р. Молодіжні рухи як основа громадянського суспільства. *Наук. вісн. Акад. муніцип. упр.* 2016. Вип. 2. С. 167–180. (Серія «Управління»).

37. Кровлі А., Моксон Д. «Нові та інноваційні форми участі молоді в

прийнятті рішень». URL: <https://rm.coe.int/new-and-innovative-forms-of-youth-participation-in-decision-making-pro/1680759e6a>

38. Кулеба О. Молодіжні громадські організації: різновиди, суспільні функції та проблеми активізації їх діяльності. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. URL:

http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13459/1/9_45-50_V_ур_24_Nac-idea.pdf

39. Кулик О. М. Особливості управлінської діяльності у сфері молодіжної політики в місті Києві : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2011. 20 с.

40. Кулініч О. В. Механізми взаємодії органів державного управління та громадських організацій в реалізації молодіжної політики в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Харків, 2009. 16 с.

41. Купрій В. О. Участь організацій громадянського суспільства в процесі вироблення державної політики. *Суспільна політика та стратегічний менеджмент*. 2008. Вип. 1. С. 45-52.

42. Метьолкіна Н. Б. Досвід США щодо сучасних моделей співпраці місцевих органів влади та неурядових організацій. *Теорія та практики державного управління*. Вип. 1 (10). Харків, 2005. С. 69-73.

43. Метьолкіна Н. Б. Механізми формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні : дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 – механізми державного управління. Харків, 2008. 203 с.

44. Метьолкіна Н. Б. Механізми формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні. *Державне будівництво*. 2008. Вип. 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/1/14.pdf>

45. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. 1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

46. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. 1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

47. Мотречко В. В. Організація діяльності суб'єктів місцевого

самоврядування щодо реалізації молодіжної політики : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Одеса, 2018. 20 с.

48. Мотречко В. Особливості формування державної молодіжної політики в ЄС та перспективи її імплементації в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2014. Вип. 2. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02\(12\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2014-02(12)/3.pdf)

49. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки : Указ Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>

50. Національна стратегія у сфері прав людини : Указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>

51. Обіход М. М. Державна молодіжна політика України в контексті європейського вибору : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Львів, 2018. 20 с.

52. Обіход М. Сучасний стан реалізації державної молодіжної політики в європейських країнах. *Науковий вісник*. 2016/2017. Вип. 18/19. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk18_19/fail/Obihod.pdf

53. Овчар О. М., Галаган М. О. Сучасні тенденції молодіжної політики Європейського Союзу: досвід для України. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e_journals/tppd/20107/zmist/R_2/11Ovchar.pdf

54. Орлов В. В. Формування державної молодіжної політики України: дис.... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 – механізми державного управління. Запоріжжя, 2009. 220 с.

55. Парубчак І. О. Організаційно-правові механізми реалізації державної молодіжної політики в Україні на регіональному рівні : дис. ... канд. наук з держ. упр.: 02 – механізми державного управління. Львів, 2009. 237 с

56. Плоский К. В. Участь молоді у розвитку місцевої демократії в Україні: проблеми та перспективи. *Укр. соціум*. 2005. Вип. 1 (6). С. 101-110.
57. Подобєд Н. В. Державна політика у сфері вирішення соціальних проблем молоді в Україні в Україні : дис. ... канд. наук з держ упр.: 25.00.02 – механізми державного управління. Київ, 2015. 199 с.
58. Половинець А. М. Молодіжні громадські організації: критерії класифікації: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/dutp/2010_2/txts/10pamokk.pdf
59. Поспелова Т. В. Комплексний підхід до визначення ключових напрямів державної молодіжної політики в контексті сталого, людського розвитку в Україні. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2019. № 5. URL: <https://www.internauka.com/issues/administration2019/3/5192>
60. Сторожук Р. П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору України: механізми реалізації : дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 – механізми державного управління. Одеса, 2007. 237 с.
61. Сторожук Р.П. Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики. *Державне будівництво*. Електронне наукове фахове видання Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2006. № 1. URL: www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2006-1/index.html
62. Трощинський В., Петроє О. Розробка моделі оцінювання державної соціальної політики на регіональному рівні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. № 1. С. 207-214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2009_1_28
63. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
64. Черниш Н. Й. Соціологія молоді та основи державної молодіжної

політики в Україні. Ін-т держ. упр. і самоврядування при Каб. Міністрів України. Київ, 1994. 39 с.

65. Чуб О. О. Конституційне право громадян України на участь в управлінні державними справами : монографія. Харків, 2005. 231 с.

66. Шевцова Ю. М. Суспільні механізми залучення молоді до управлінської діяльності в органах державної влади : дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 -механізми державного управління. Київ, 2001. 225 с.

67. Широкова Є. О. Сучасні світові тенденції розвитку демократії. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 61. С. 26–33.

68. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ, 2003. Т. 5 : П-С. 398 с

69. Яблонський В. М. (керівник авт. кол.), Балакірева О. М., Бондар Т. В. та ін. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : аналіт. доп. / за заг. ред. О. А. Корнієвського ; Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2017.

Виконала: студент магістратури
спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
заочної форми навчання
« ____ » грудня 2020 р.

Підпис

В.В.Пицюк
Ініціали, прізвище

Науковий керівник
доктор наук з державного
управління, доцент, професор
кафедри публічного управління та
адміністрування
« ____ » грудня 2020 р.

Підпис

Л.О. Матвейчук
Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:
Завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування
к.е.н., доцент
« ____ » грудня 2020 р.

Підпис

Е.В. Щепанський
Ініціали, прізвище

